

ภาคผนวก

ปฏิบัติศาสนกิจ

นิติตปฏิบัติศาสนกิจอาสาเต็มปัญญาให้กับสังคม : ต้นแบบการผลิตบัณฑิตตามอัตลักษณ์บัณฑิตของมหาวิทยาลัย^๑

กองกิจการนิติต สำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๑ บทนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะสถาบันการศึกษาสงฆ์ได้ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตและผลงานวิจัยออกสู่สังคม โดยใช้ฐานคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานวิชาการและพัฒนาลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตในทุกระดับการศึกษา ดังนั้นพระนิติตที่เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรระดับชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกรูป จึงถูกกำหนดให้เข้าร่วมการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาอีกหนึ่งปีการศึกษา^๒ การบริการวิชาการแก่สังคมของพระนิติตด้วยการปฏิบัติศาสนกิจจึงเป็นรูปแบบที่มีความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้นิติตได้ฝึกประสบการณ์การทำงานเพื่อสังคมและพระพุทธศาสนาโดยการประยุกต์พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย และนำไปสู่การผลิตบัณฑิตตามอัตลักษณ์บัณฑิตที่กำหนดไว้ คือ “มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา”

การผลิตบัณฑิตให้เป็นไปตามอัตลักษณ์บัณฑิตของมหาวิทยาลัย กระบวนการหนึ่งที่สำคัญ นอกเหนือจากกระบวนการจัดการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสาขาวิชาต่าง ๆ และส่งเสริมสนับสนุนให้นิติตจัดทำโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในช่วง

^๑ เป็นบทความที่มีเนื้อหาซึ่งรวบรวมข้อมูลจากสรุปผลการประเมินความพึงพอใจ และการสัมมนานิติตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ โครงการส่งเสริมนิติตปฏิบัติศาสนกิจอาสาเต็มปัญญาให้สังคม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘

^๒ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวดที่ ๗ การสำเร็จการศึกษา ข้อ ๖๔ (๖๔.๒) ไม่มีพันธะอื่นใดกับมหาวิทยาลัย

ปิดภาคการศึกษา เช่น โครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนทั่วประเทศ^๓ แล้วนั้น ยังมีโครงการนิสิตปฏิบัติศาสนกิจอาสาเต็มปัญญาให้กับสังคม ซึ่งเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญของการสำเร็จการศึกษาในข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวดที่ ๗ การสำเร็จการศึกษา ในข้อ ๖๔ ซึ่งกำหนดสาระสำคัญไว้ว่า นิสิตผู้สำเร็จการศึกษาต้องสอบได้หน่วยกิตสะสมครบตามหลักสูตร, ผ่านการฝึกภาคปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน และไม่มีพันธะอื่นใดกับมหาวิทยาลัย ซึ่งการไม่มีพันธะอื่นใดกับมหาวิทยาลัย ข้อหนึ่งที่สำคัญ คือ การปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา ๑ ปี ของนิสิตในทุกหลักสูตรในระดับปริญญาตรีที่มีคุณสมบัติเป็นนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ

การปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตทุกหลักสูตร จึงเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการสำเร็จการศึกษาตามข้อบังคับข้อที่กำหนดไว้ในข้อ ๖๔ (๖๔.๓) ว่า การไม่มีพันธะอื่นใดกับมหาวิทยาลัย ดังนั้น นิสิตที่ผ่านคุณสมบัติเป็นนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ จะต้องออกปฏิบัติศาสนกิจเพื่อบริการวิชาการแก่สังคม สอนงานในกิจการคณะสงฆ์ และงานตามพันธกิจและนโยบายของมหาวิทยาลัย โดยที่หลักเกณฑ์วิธีการต่าง ๆ จะต้องดำเนินการตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งกำหนดสาระสำคัญไว้ว่า นิสิตผู้ที่มีสิทธิ์ในการปฏิบัติศาสนกิจ จะต้องเป็นนิสิตผู้สอบได้หน่วยกิตสะสมครบตามหลักสูตรที่เข้าศึกษาภายในระยะเวลาไม่เกิน ๒ เท่า ของเวลาการศึกษาตามหลักสูตรและมีค่าเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐ และต้องมีหนังสือรับรองจากสำนักทะเบียนและวัดผล ผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานครบตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ได้ยื่นคำร้องขอปฏิบัติศาสนกิจต่อมหาวิทยาลัย เพื่อให้คณะกรรมการอนุมัติ ภายในวันที่ ๑๕ พฤษภาคมของปีการศึกษาครบตามหลักสูตร และเข้ารับการปฐมนิเทศตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด เมื่อดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องครบแล้ว นิสิตปฏิบัติศาสนกิจลงพื้นที่ปฏิบัติศาสนกิจสอนงานในกิจการคณะสงฆ์ในเพศบรรพชิต เป็นเวลา ๑ ปี ตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติศาสนกิจ ๕ ด้าน คือ (๑) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๒) เพื่อสอนงานในกิจการคณะสงฆ์ (๓) เพื่อพัฒนานิสิตให้มี

^๓ ในปีการศึกษา ๒๕๕๗ มหาวิทยาลัยได้ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนจำนวน ๓๙๙ โครงการ มีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๔๘,๓๘๖ รูป/คน

คุณสมบัติที่พึงประสงค์ (๔) เพื่อสงเคราะห์ประชาชน และ (๕) เพื่อสนองนโยบายและงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย^๔

ในปีการศึกษา ๒๕๕๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำผลสรุปการดำเนินงานทุกส่วนภูมิภาค จัดทำฐานข้อมูลเสนอคณะกรรมการการปฏิบัติศาสนิก เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุง และนำไปสู่การกำหนดนโยบายการปฏิบัติศาสนิก การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนิก ให้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี โดยคณะกรรมการการปฏิบัติศาสนิก จึงได้กำหนดจัดการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนิกในสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้

๑. การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนิก ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดจัด ณ วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ ๖-๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๖๖๙ รูป

๒. การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนิก ประจำภาคกลางและภาคใต้ กำหนดจัดการสัมมนา ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๖๙๑ รูป

๓. การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนิก ประจำภาคเหนือ กำหนดจัด ณ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติ ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จำนวน ๖๙๑ รูป

จากการปฏิบัติศาสนิกในเพศบรรพชิต เป็นระยะเวลา ๑ ปี และ ผลการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนิก รุ่นที่ ๖๐ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๗ พบว่า การปฏิบัติศาสนิกมีแนวปฏิบัติที่ดีที่สามารถเป็นต้นแบบในการปฏิบัติงานเพื่อสนองกิจการคณะสงฆ์ ตลอดจนสนองงานตามพันธกิจและนโยบายของมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังมีปัญหา และอุปสรรค ที่เป็นข้อจำกัดของหลักการทำงาน การเข้าถึงองค์กรสงฆ์เพื่อการพัฒนา และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้ปณิธานและความมุ่งมั่นที่จะทำให้การปฏิบัติศาสนิก เป็นแรงบันดาลใจเบื้องต้นของการทำงานพัฒนาของพระนิสิตให้เกิดสัมฤทธิ์ผลออกสู่สังคมภายนอกในวงกว้างมากขึ้น

ดังนั้น กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี จึงเสนอบทความ เรื่อง “นิสิตปฏิบัติศาสนิกอาสาเติมปัญญาให้กับสังคม : ต้นแบบการผลิตบัณฑิตตามอัตลักษณ์บัณฑิตของ

^๔ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการปฏิบัติศาสนิก พ.ศ. ๒๕๕๖

มหาวิทยาลัย” เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจในพื้นที่ต่าง ๆ โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ศึกษาถึงความหมาย ความสำคัญของการปฏิบัติศาสนกิจ ปัญหาอุปสรรค และแนวปฏิบัติที่ดีในการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต รุ่นที่ ๖๐ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถผลิตแหล่งการสืบสานอุดมการณ์ของการทำงานของพระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมในปัจจุบัน อีกทั้งยังมีกระบวนการผลักดันเชิงนโยบายในการพัฒนาบัณฑิตรุ่นใหม่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นนิสิตปฏิบัติศาสนกิจต้นแบบในการทำงานพัฒนาและมีความรับผิดชอบทางสังคมต่อไปในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของการปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวปฏิบัติที่ดีในการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตรุ่นที่ ๖๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. เพื่อรวบรวมข้อมูลและผลักดันเชิงนโยบายในการพัฒนาความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และวิทยาการสมัยใหม่ที่เหมาะสมอันจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาพระนิสิตและหลักสูตรปฏิบัติศาสนกิจในอนาคต

๑.๓ ความหมายและความสำคัญของการปฏิบัติศาสนกิจ

๑.๓.๑ ความหมายการปฏิบัติศาสนกิจ

ในการปฏิบัติศาสนกิจข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พ.ศ. ๒๕๕๖ ในข้อ ๕ ได้กำหนดความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนกิจไว้ ดังนี้

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการปฏิบัติศาสนกิจ

นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ หมายความว่า พระภิกษุหรือสามเณรผู้ศึกษาครบตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตและกำลังปฏิบัติศาสนกิจ

ศาสนกิจ หมายความว่า การสนองงานในกิจการคณะสงฆ์และงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

และได้กำหนดวัตถุประสงค์การปฏิบัติศาสนกิจไว้ในข้อ ๑๐ ว่า การปฏิบัติศาสนกิจมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- (๑) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- (๒) เพื่อการสนองงานในกิจการคณะสงฆ์
- (๓) เพื่อพัฒนานิสิตให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์
- (๔) เพื่อสงเคราะห์ประชาชน
- (๕) เพื่อสนองนโยบายและงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

จากความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนกิจ สามารถให้ความหมายของการปฏิบัติศาสนกิจได้ว่า

การปฏิบัติศาสนกิจ หมายความว่า การปฏิบัติงานของนิติตปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสนองงานในกิจการคณะสงฆ์และงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๓.๒ ความสำคัญการปฏิบัติศาสนกิจ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งใน ๓ สถาบันหลักของประเทศไทย วัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตของคนไทยมีหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญ การที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดให้นิสิตทุกหลักสูตรในระดับปริญญาตรี ที่มีคุณสมบัติเป็นนิติตปฏิบัติศาสนกิจ ลงพื้นที่ปฏิบัติศาสนกิจตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ข้างต้น ส่งผลดีต่อการพัฒนาชุมชนและคณะสงฆ์ในภาพรวมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นภาพสะท้อนให้นิสิตได้มีโอกาสได้พัฒนาชุมชนวัดและบ้านในท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงบทบาทความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก ซึ่งนิติตปฏิบัติศาสนกิจ^๕ ถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยสนองงานกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการ

^๕ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พุทธศักราช ๒๕๔๖ ข้อ ๕ กำหนดไว้ว่า นิติตปฏิบัติศาสนกิจ หมายความว่า พระภิกษุหรือสามเณรผู้ศึกษาครบตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตและกำลังปฏิบัติศาสนกิจ

ปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ทั้งการดำเนินการจะต้องให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พุทธศักราช ๒๕๔๖ และข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๔๒^๖

๑.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจ

พระสงฆ์มีบทบาทหลัก คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะในด้านการดำรงชีวิตที่ดีงาม ชีวิตที่ประเสริฐ ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า บทบาทของครู แม่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้รับยกย่องจากบุคคลทั่วไปว่าเป็นพระบรมครู ทำหน้าที่ฝึกเทวดาและมนุษย์ได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เพราะพระองค์ฝึกคนธรรมดาให้กลายเป็นคนดี และกลายเป็นคนประเสริฐในระดับสูงสุด ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะครู เป็นบทบาทถาวรตลอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลถึงปัจจุบัน อีกบทบาทหนึ่งคือ บทบาทในการให้คำปรึกษาเป็นเรื่องสำคัญของคนในสังคมโดยทั่วไป มักจะตัดสินใจทำการสิ่งใดได้ยาก ไม่กล้า เกิดความกลัว ฉะนั้นพระสงฆ์จึงต้องทำหน้าที่ช่วยในการตัดสินใจแก่ประชาชน อันแสดงถึงบทบาทความเป็นผู้นำด้านจิตใจ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกระทั่งเป็นไปในอนาคต จะเห็นว่าเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของพุทธบริษัทเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชนผู้นับถือ และเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ และอีกประการหนึ่ง พระพุทธศาสนาเป็นเหมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติ และเป็นเอกลักษณ์ตั้ง

^๖ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๖๔ นิสิตผู้สำเร็จการศึกษาต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

๖๔.๑ สอบได้หน่วยกิตสะสมครบตามหลักสูตรที่เข้าศึกษาภายในระยะเวลาไม่เกิน ๒ เท่าของเวลาการศึกษาตามหลักสูตรและมีค่าเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐

๖๔.๒ ผ่านการฝึกภาคปฏิบัติตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการฝึกภาคปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

๖๔.๓ ไม่มีพันธะอื่นใดกับมหาวิทยาลัย

เดิมของประเทศไทยทั้งด้านสังคม และวัฒนธรรม การจัดการศึกษาโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ นิสิตได้ฝึกปฏิบัติงานหลังสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรด้วยการออกปฏิบัติศาสนกิจในเพศบรรพชิตเป็นเวลา ๑ ปีการศึกษา จึงเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นิสิตได้พัฒนาและเต็มปัญญาให้กับสังคม

แนวความคิดการปฏิบัติศาสนกิจ เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้นิสิตได้ลงพื้นที่ปฏิบัติศาสนกิจ สอนงานในกิจการคณะสงฆ์ในเพศบรรพชิต เป็นเวลา ๑ ปี ตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติศาสนกิจ ๕ ด้าน คือ (๑) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๒) เพื่อสอนงานในกิจการคณะสงฆ์ (๓) เพื่อพัฒนานิสิตให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ (๔) เพื่อสงเคราะห์ประชาชน และ (๕) เพื่อสนองนโยบายและงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย^๗ ซึ่งในการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์และอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ตามที่มิ้นท์วิชาการให้ความหมายหรือกล่าวถึง ดังนี้

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึง บทบาทหน้าที่การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือเป็นภารกิจสำคัญ ที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัยจะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข^๘

^๗ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พ.ศ. ๒๕๕๖

^๘ กองแผนงานกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า คำนำ.

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ข้อที่ ๕ ว่าด้วยเรื่อง บทบาทหน้าที่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นฐานะหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ฝ่าย คือ^๙

- ๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม
- ๒) การศาสนศึกษา
- ๓) การศึกษาสงเคราะห์
- ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๕) การสาธารณูปการ
- ๖) การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินงานการทั้ง ๖ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม แต่บางกรณีการดำเนินงานเป็นไปตามจารีต คือ ปฏิบัติตามจารีตที่เคยปฏิบัติมาหรือที่มีอยู่

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่และภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม หรือการศึกษารวมบาลี ซึ่งปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

๒) ด้านศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป เช่น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสมุน

๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนาธรรม ดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

^๙ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กฎหมายเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕.

๔) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

๕) ด้านสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด

๖) ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ ไว้ดังนี้ มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๒๓ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและ หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค^{๑๐}

และบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีดังนี้

มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

^{๑๐} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน, ม.ป.ท., ๒๕๔๙, หน้า ๑๖๘. (อัดสำเนา).

มาตรา ๑๕ ตริ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม

(๒) ปกครอง และกำหนดการบรรพชาสามเณร

(๓) ควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

(๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

(๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมาย ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย^{๑๑}

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ พำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรม และอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชนทั่วไป

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

(๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยภายในวัด

(๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด

(๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่พำนักอาศัยในวัดทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งของเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง

^{๑๑} สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๗.

ของมหาเถรสมาคม^{๑๒} สำหรับพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่อาศัยอยู่ในวัด ก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของมหาเถรสมาคม ขณะเดียวกันก็ต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของเจ้าอาวาส ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่พระสงฆ์พึงกระทำให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป

พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต) ก็ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์นับแต่อดีตพระสงฆ์ ซึ่งผูกพันกับชาวบ้าน ถือเป็นแบบอย่างของความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างพระพุทธศาสนา กับสังคมมาโดยตลอด ว่าต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในเกือบทุกด้าน พอสรุปบทบาทของพระสงฆ์และวัด ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านๆ ส่งบุตรหลานมาอยู่รับใช้พระสงฆ์เพื่อรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่สอนในสมัยนั้น รวมทั้งยังเป็น ศูนย์รวมของเยาวชนด้วย

(๒) เป็นสถานที่สงเคราะห์บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเล่าเรียน

(๓) เป็นสถานพยาบาลผู้เจ็บป่วยตามภูมิรู้ของคนในสังคมในสมัยนั้น

(๔) เป็นที่พักของคนเดินทาง

(๕) เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์

(๖) เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลต่างๆ

(๗) เป็นที่ไกลเกลียดข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาครอบครัว

(๘) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ

(๙) เป็นคลังเก็บวัสดุของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกัน

(๑๐) เป็นศูนย์กลางบริหารหรือปกครอง

(๑๑) เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม^{๑๓}

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

^{๑๓} พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต), “การสัมมนาเรื่องพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน”, (กรุงเทพมหานคร: พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๑๓), หน้า ๓๖, (อัดสำเนา).

๑.๕ ผลการดำเนินงานโครงการนิสิตปฏิบัติศาสนกิจอาสาเต็มปัญญาให้กับสังคม

ในปีการศึกษา ๒๕๕๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ ในส่วนภูมิภาค^{๑๔} ได้กำหนดจัดการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อนำผลสรุปการดำเนินงานทุกส่วนภูมิภาค จัดทำฐานข้อมูลเสนอคณะกรรมการการปฏิบัติศาสนกิจพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุง และนำไปสู่การกำหนดนโยบายการปฏิบัติศาสนกิจ การจัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ให้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี โดยคณะกรรมการการปฏิบัติศาสนกิจ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดจัด ณ วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ ๖-๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๖๖๙ รูป

๒. การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำภาคกลางและภาคใต้ กำหนดจัดการสัมมนา ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๖๙๑ รูป

๓. การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำภาคเหนือ กำหนดจัด ณ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติ ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จำนวน ๖๙๑ รูป

ในการดำเนินงานมหาวิทยาลัยโดยกองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ และมีสรุปผลการดำเนินงานเสนอคณะกรรมการการปฏิบัติศาสนกิจพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาจัดทำฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายการปฏิบัติศาสนกิจ และการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ให้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

^{๑๔} มติที่ประชุมคณะกรรมการปฏิบัติศาสนกิจ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

๑. การลั้มนานินิตปฏิบัติศาสนิก ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดจัด ณ วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ ๖-๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๖๖๙ รูป มีผู้เข้าร่วม จำนวน ๕๐๑ รูป/คน และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๒ รูป/คน มีผลการประเมินความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยที่ ๓.๘๔ พอใจมาก

๒. การลั้มนานินิตปฏิบัติศาสนิก ประจำภาคกลางและภาคใต้ กำหนดจัดการ ลั้มนานา ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๕๐๕ รูป/คน และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๑๔ รูป/คน มีผลการประเมินความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยที่ ๓.๘๖ พอใจมาก

๓. การลั้มนานินิตปฏิบัติศาสนิก ประจำภาคเหนือ กำหนดจัด ณ วิทยาลัยสงฆ์ นครน่าน เฉลิมพระเกียรติ ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จำนวน ๓๓๔ รูป/คน และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๗๖รูป/คน มีผลการประเมินความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยที่ ๓.๙๗ พอใจมาก

จากผลการปฏิบัติงานนิสิตปฏิบัติศาสนิก รุ่นที่ ๖๐ ได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์การ ปฏิบัติศาสนิกในงานกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน และมีความสอดคล้องกับพันธกิจและนโยบาย ของมหาวิทยาลัย ดังนี้

๑) ด้านศาสนศึกษา ได้ปฏิบัติงานในด้านการจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะ จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการ ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

๒) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ได้ปฏิบัติงานจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป เช่น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ ที่วัดสนับสนุน

๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนาธรรม ดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล เช่น ครูพระสอนศีลธรรม พระวิทยากรอบรมค่าย วิทยากรบรรยายพิเศษ และพระผู้แสดงธรรมใน เทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือวันพระ

๔) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ได้ปฏิบัติงานในโครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน ประสานงานให้ใช้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

๕) ด้านสาธารณูปการ ช่วยจัดผ้าป่าเพื่อการพัฒนาวัด การดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรมกุฎี ศาลาการเปรียญ

๖) ด้านการปกครอง พระนิสิตบางรูปเป็นพระสังฆาธิการ เป็นเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล ต้องปกครองวัด และพระภิกษุสามเณร

และในการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ นิสิตได้ เสนอแนะเป็นข้อเสนอเพื่อการบริหารจัดการการปฏิบัติศาสนกิจไว้ ๖ ข้อสำคัญ ดังนี้

๑. ควรมีการติดตามหรือประเมินนิสิตในระหว่างการปฏิบัติศาสนกิจ
๒. ควรสร้างเครือข่ายการปฏิบัติศาสนกิจกับพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่
๓. การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้นิสิตได้ใช้เป็นตัวอย่างหรือแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจ

๔. ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติศาสนกิจใน ๒ ลักษณะ คือ การปฏิบัติศาสนกิจตามวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติศาสนกิจแต่เป็นการสนองนโยบายของคณะสงฆ์เป็นการเฉพาะในแต่ละปีเช่นนโยบายมหาเถรสมาคมที่ส่งเสริมหมู่บ้านศีล ๕ เป็นต้น กับยุทธศาสตร์ที่เป็นวัตถุประสงค์ตามข้อบังคับ

๕. การแจ้งให้นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ เข้าร่วมการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจขาดความชัดเจน นิสิตบางรูปไม่ได้รับข้อมูล ทำให้ไม่ได้เข้าร่วม ควรกำหนดบทบาทหน้าที่การแจ้งให้ชัดเจนว่าควรเป็นหน้าที่ใคร ส่วนกลางอาจมอบหมายให้วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ โครงการขยายห้องเรียนและหน่วยวิทยบริการเป็นผู้แจ้ง

๖. การบริหารจัดการร่วมกันระหว่างกองกิจการนิสิต (ส่วนกลาง) กับส่วนงานกิจการนิสิต (ภูมิภาค) หรือหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบ ขาดการประสานงาน และการทำงานร่วมกันใน

เชิงนโยบาย ทำให้ขาดการทำงานในประเด็นไม่สามารถสนองนโยบายในทิศทางเดียวกัน และไม่สามารถสรุปรงานหรือเก็บรายละเอียดตามนโยบาย

๑.๕.๑ ปัญหา อุปสรรค และแนวปฏิบัติที่ดีในการปฏิบัติศาสนกิจ

๑.๕.๑.๑ การสัมมนานิติตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสัมมนานิติตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างวันที่ ๖-๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ ๑ แสดงหัวข้อและจำนวนนิติตประชุมกลุ่มย่อย ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หัวข้อการประชุมกลุ่มย่อย	จำนวนนิติต	หมายเหตุ
กลุ่มที่ ๑ บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์	๙๐	
กลุ่มที่ ๒ บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑๖๕	
กลุ่มที่ ๓ บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี	๖๐	
กลุ่มที่ ๔ บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	๖๒	
กลุ่มที่ ๕ บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง	๑๒๔	
รวม	๕๐๑	

๑. กลุ่มที่ ๑ บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์

ในการสัมมนาย่อยกลุ่มที่ ๑ เรื่อง บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์ ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีพระวิทยากรประจำกลุ่ม ทำหน้าที่นำกระบวนการในการประชุมกลุ่มย่อย และมีการเลือกประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม

เพื่อกำหนดประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยที่ประชุมได้กำหนดงานกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ข้อที่ ๕ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่และภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้านไว้ ผลการประชุมกลุ่มย่อยที่ประชุมได้นำเสนอแนวทาง ปัญหา จุดอ่อน จุดแข็ง และข้อเสนอแนะ ที่นิสิตปฏิบัติศาสนกิจสมาชิกในกลุ่ม ได้เสนอประเด็นสรุปได้ ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง พบว่า การปกครองคณะสงฆ์มีโครงสร้างการบริหารที่ดี ผู้บริหารผู้บังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ มีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ และกฎหมายต่างๆ เกี่ยวกับคณะสงฆ์และการบริหารจัดการ จากการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า ผู้มีอำนาจในการบริหารปกครองคณะสงฆ์บริหารงานด้วยอำนาจที่ไม่ถูกต้อง ขาดการติดตามการดำเนินงาน และดูแลวัดภายใต้บังคับบัญชาอย่างไม่ทั่วถึง มีความรู้ไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง และยังขาดความเข้าใจถึงกฎระเบียบของคณะสงฆ์ที่เป็นไปกับโลกในยุคปัจจุบัน และขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ดี ดังนั้น ในการแก้ปัญหา ผู้ปกครองและผู้ปฏิบัติงาน ควรมีความเข้าใจในบริบทของชุมชน ควรมีการกระจายอำนาจเพื่อจะได้มีการเข้าถึงสภาพปัญหาต่างๆ ได้อย่างดี และควรมีการปรับนิยัตย์เพิ่มขึ้นเหมือนกับศาสนาอื่นๆ และควรมีการประเมินการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละระดับอย่างเป็นรูปธรรม

๒) ด้านการศึกษา พบว่า โครงสร้างการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มีความเข้มแข็งดีและยังเปิดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้มีการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ออกสู่สังคม จุดอ่อน พบว่า พระสงฆ์ที่มาเรียนยังขาดการสนับสนุนทางด้านปัจจัย และยังมีค่าตอบแทนต่อความรู้ที่น้อย ขาดการสืบสานงานด้านศาสนทายาท การเดินทางมาเรียนบางท้องที่อยู่ไกล ทั้งนี้ที่ประชุมได้เสนอแนะว่า ควรสนับสนุนให้ศาสนทายาทได้เข้าถึงการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสนับสนุนให้มีการบรรพชาเพื่อเพิ่มศาสนทายาท และจัดการให้มีทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์อย่างเสมอภาคกัน

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า มีการจัดตั้งการศึกษาให้กับเยาวชนและประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีการจัดอบรมพุทธศาสนิกชน

ในพระราชอย่างต่อเนื่อง และมีพระนิสิตปฏิบัติศาสนิกทำหน้าที่เป็นครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนเกือบทุกโรงเรียน จุดอ่อนที่พบว่า บุคลากรไม่มีคุณภาพ สถานที่อบรมและอุปกรณ์ไม่เหมาะสมและเพียงพอ ขาดงบประมาณสนับสนุน ทำให้เยาวชนขาดความสนใจ ที่ประชุมเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้ได้รับความรู้ในการบริหารจัดการ และสร้างหลักประกันให้กับผู้ปฏิบัติงาน เช่น ควรจัดตั้งสมาคม หรือมูลนิธิ เพื่อให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรม และช่วยเหลือเรื่องส่วนตัว และควรมีการสอบบรรจุพุทธศาสนัตรบัณฑิตเข้าเป็นพนักงานของรัฐ

๔) ด้านการเผยแผ่ พบว่า มีพระธรรมทูตและหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) และมีนิสิตปฏิบัติศาสนิกช่วยงานทำหน้าที่ขับเคลื่อนการเผยแผ่ ช่วยจัดให้มีการเทศน์มหาชาติในสถานศึกษา แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายเจ้าคณะปกครอง ทำให้จำนวนพระธรรมทูตมีจำนวนน้อย แนวทางในการแก้ปัญหา คณะสงฆ์ควรเข้ามาสนับสนุนกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ มีแผนการอบรมทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และการพัฒนาพระธรรมทูตในพื้นที่ด้วย

๕) ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า นิสิตปฏิบัติศาสนิกบางส่วน มีจิตอาสา มีแนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการมอบทุนการศึกษา ตั้งกองทุนสงเคราะห์ศพไร้ญาติ มีการสงเคราะห์เด็กเรียนดีแต่ยากจน แต่มีปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากขาดความร่วมมือกับชุมชน ขาดทุนทรัพย์ ผู้นำชุมชนไม่เข้าใจในบทบาทพระนิสิตทำให้มีปัญหาการประสานงานกับทางวัด แนวทางในการแก้ปัญหาควรพัฒนาคณะสงฆ์ในเขตปกครองให้มีความรู้ความสามารถเพื่อที่จะพัฒนาคนในชุมชน และสังคมให้อุดมไปด้วยปัญญา ควรมีหน่วยงานช่วยเหลือการดำเนินงานด้านพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

๖) ด้านการสาธารณูปการ มีการก่อสร้างถาวรวัตถุที่สื่อถึงสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระเบียบแบบแผนเช่นกล่าวถึงประวัติของพระพุทธเจ้า ที่มาของงบประมาณในการก่อสร้างและบูรณะถาวรวัตถุ ส่วนใหญ่เกิดจากนิสิตปฏิบัติศาสนิกมีความสามารถในการชักชวนพุทธศาสนิกชนมาร่วมบุญ แต่ประสบกับปัญหาในเรื่องงานที่ดำเนินการเป็นโครงการที่ใหญ่เกินไป ประกอบกับนิสิตขาดความรู้และประสบการณ์ทำให้ขาดความต่อเนื่อง

๒. กลุ่มที่ ๒ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พุทธศาสตรบัณฑิตกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่เป็นครูพระที่ไม่ได้เรียนด้านการสอนมาโดยตรง จึงทำให้ไม่เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน แม้ครูพระสอนศีลธรรมจะเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือ และเป็นต้นแบบที่สังคมยอมรับ แต่ก็มีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับพระสอนศีลธรรม พระสอนศีลธรรมขาดความรับผิดชอบในการสอน และพระสอนศีลธรรมไม่มีการเตรียมความพร้อมในรายวิชาที่สอน ซึ่งแน่นอนที่สุดว่า ควรจะมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับโรงเรียน จัดทำบันทึกการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมผลิตสื่อการสอนตามเนื้อหาของแต่ละรายวิชา ทั้งนี้ในการดำเนินการแก้ไขควรจะมีการจัดให้มีการสัมมนาพระสอนศีลธรรม และบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง บรรจुरายวิชาศีลธรรมให้มีผลเป็นหน่วยกิต และพระสอนศีลธรรมต้องเรียนจบพุทธศาสตรบัณฑิต

๓. กลุ่มที่ ๓ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี

นิสิตปฏิบัติศาสนกิจมีเทคนิคและวิธีดำเนินการสอนมีความพร้อมที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนมีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน สามารถบริหารจัดการกับนักเรียนได้ในทุกระดับทำให้นักเรียนอยากเรียนเพิ่มมากขึ้น ประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการทำหน้าที่ของครูพระสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี คือ พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจมองว่า ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ ผู้เรียนไม่เอาใจใส่ในการเรียน สถานที่ยังขาดอุปกรณ์ และปัญหาการบริหารจัดการ ดังนั้น แนวทางในการแก้ไข คือ ผู้บริหารต้องมีการสนับสนุนด้านงบประมาณ การสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครูสอนและนักเรียน และการจัดสถานที่เรียนให้สบายๆ ทั้งนี้ ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนนักเรียนที่กำลังเรียนนักระรม-บาลีอย่างเต็มที่ คนที่เข้ามาบริหารควรผ่านการอบรมด้านนี้โดยตรง และควรให้ทางวัดคัดเลือกครูสอนเอง

๔. กลุ่มที่ ๔ บทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

บทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา นิติตปฏิบัติศาสนกิจมองว่า การบริหารจัดการไม่สามารถทำได้ดี เพราะขาดบุคลากร ครูผู้สอน ครูสอน ขาดประสบการณ์และเทคนิค ไม่มีแรงจูงใจ ขาดสวัสดิการ ผู้เรียนอยากสอบได้ แต่ไม่ตั้งใจเรียน ขาดครัทธา ไม่มีความอดทน สื่อออนไลน์ เทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนหลงมัวเมา ทั้งนี้ภาครฐหรือฝ่ายนโยบายควรเข้ามาสนับสนุนและแก้ปัญหาเหล่านี้

๕. กลุ่มที่ ๕ บทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

บทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะเน้นที่หลักการ ๔ ด้าน คือ ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม แนวทางและวิธีการแก้ไข โดยการนำเอาหลักธรรมเข้ามาปรับใช้ในชีวิต ประกอบด้วย การพึ่งพาตนเอง ความรู้จักพอประมาณ ความสันโดษ ความมีเหตุผล หลักทางสายกลาง ความไม่โลภมาก ทั้งนี้ นิติตปฏิบัติศาสนกิจพบว่า ไม่สามารถขับเคลื่อนเป็นเชิงยุทธศาสตร์ได้ เพราะปัญหาความไม่เข้าใจและนโยบายของคณะสงฆ์ โดยมีข้อเสนอแนะว่า ทางมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญในเรื่องของการอบรมนิติต ก่อนที่จะออกไปปฏิบัติศาสนกิจ ให้มีองค์ความรู้ในแต่ละประเด็นให้ชัดเจน เช่น การอบรมด้านศีลธรรม ด้านการเผยแผ่ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านวิทยากร เป็นต้น ทั้งนี้ ควรใช้การเผยแผ่หลักธรรมโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ก็เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงคุณประโยชน์อย่างถูกต้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุขแก่สังคม เป็นหลักประพฤติปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง

๑.๕.๑.๒ การสัมมนานิติตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำภาคกลาง

การสัมมนานิติตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ ประจำภาคกลาง ระหว่างวันที่ ๑๑-๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ อาคาร มวก. ๔๘ พรรษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ ๒ แสดงหัวข้อและจำนวนนิสิตประชุมกลุ่มย่อย ประจำภาคกลาง

หัวข้อการประชุมกลุ่มย่อย	จำนวนนิสิต	หมายเหตุ
กลุ่มที่ ๑ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์	๑๘๐	
กลุ่มที่ ๒ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑๒๐	
กลุ่มที่ ๓ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี	๕๐	
กลุ่มที่ ๔ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	๕๗	
กลุ่มที่ ๕ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๕๐	
รวม	๔๕๗	

๑. กลุ่มที่ ๑ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์

การสนองงานของคณะสงฆ์แต่ละพื้นที่บริบทไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นต้องใช้กฎระเบียบข้อวัตรปฏิบัติในพระธรรมวินัย อาจจะมีการแตกต่างกันออกไปบ้าง ตามจารีตประเพณีของท้องถิ่นนั้นๆ แต่ก็ต้องให้ถือหลักพระธรรมวินัยเป็นเกณฑ์ เพื่อให้พระสงฆ์สามเณรมีศีลาจารวัตรที่งดงามนำมาซึ่งความศรัทธาให้แก่พุทธศาสนิกชนที่ได้พบเห็น ยิ่งศรัทธาให้มากขึ้น ให้สมกับเป็นเนืองนาบุญอันยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนิกชน อย่างไรก็ตามสังคมไทยเป็นสังคมที่มีพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน เพราะในสภาพของสังคมในปัจจุบันนี้ คนไทยเราถือว่าห่างไกลศีลธรรมมากในทุกชุมชน เราจะสังเกตได้จากสื่อทีวี หนังสือพิมพ์ วิทยุ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแต่ละข่าวที่นำเสนอออกมาสู่สาธารณชนนั้น ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เสี่ยงต่อการผิดศีลธรรม ถือว่าเป็นปัญหาของสังคมที่แก้ไม่ตกและเลื่อมถอยลงเรื่อยๆ ในการประชุมกลุ่มที่ประชุมได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน ๓ ประเด็น คือ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากอะไร เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหา และเพื่อศึกษาหาทางแก้ไขของปัญหา

จากการประชุม พบว่า การปกครองพระภิกษุสามเณรภายในวัดมีปัญหาหลากหลายพอสมควรในเรื่องระเบียบและวินัย สาเหตุเพราะผู้ที่เข้ามาบวชล้วนแต่มีมุมมองต่อพระพุทธศาสนาอย่างมาก เพียงแต่เข้ามาอาศัยศึกษาเล่าเรียนและเพื่อผลประโยชน์อื่นๆ เท่านั้น มีความขัดแย้งระหว่างบ้านกับวัดส่วนมากจะได้รับฟังปัญหาในด้านเดียว มีกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่นเข้ามาบีบบังคับในวัด ปัญหาการประพฤติผิดวินัยสงฆ์ของพระสงฆ์ แนวทางในการแก้ปัญหาที่ประชุม เสนอว่า เจ้าคณะผู้ปกครองต้องเข้มงวดในการปกครอง ดูแลกฎระเบียบให้เป็นไปตามธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณรในอาวาสนั้น เช่น ให้มีการเรียนการสอนอย่างน้อย คือ ในระดับนักธรรมชั้นตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก เจ้าคณะผู้ปกครอง อุปัชฌาย์ อาจารย์ ควรให้ความสนใจ สอดส่องในความประพฤติของลูกหมู่ลูกคณะ ส่งเสริมให้มีการศึกษาเล่าเรียนและการปฏิบัติธรรม และให้มีการปรึกษาหารือเพื่อลดความขัดแย้ง การมีส่วนร่วมจากชุมชนในการอุปถัมภ์ดูแลวัดและความเป็นอยู่ของพระภิกษุสามเณร ทั้งนี้ ควรมีสำนักเรียนปริยัติธรรมแผนกนักธรรม บาลี ให้มีมากขึ้นในแต่ละตำบล อย่างน้อยๆ ควรที่จะมีสำนักเรียน ๑ แห่ง ควรให้มีการจัดปฏิบัติธรรม เรียนวิปัสสนากัมมัฏฐานเบื้องต้น พอที่จะเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร และควรให้ชุมชนเข้ามาบีบบังคับภายในวัดมากขึ้น เช่น ทุกวันอาทิตย์ในทุกสัปดาห์ให้จัดกิจกรรมร่วมกันกับพระภิกษุสามเณรเยาวชนพุทธศาสนิกชน

๑. กลุ่มที่ ๒ พุทธศาสนบ้นติดกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พุทธศาสนบ้นติดกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้เรียนด้านการสอนโดยตรง จึงทำให้ขาดความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียนอันให้เกิดปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของชาติไทย มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในการศึกษาและอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น ได้เป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปประกาศบทบาทและหน้าที่ในการขัดเกลาลังคม และสนองต่อองค์กร และช่วยทำให้เด็กและเยาวชนเข้าใจในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมที่สำคัญมากยิ่งขึ้น ในการประชุมกลุ่มย่อยที่ประชุมได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา ๓ ประเด็น คือ เพื่อให้ทราบถึงบทบาทการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทาง

การแก้ไขปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียน และเพื่อให้พุทธศาสตรบัณฑิตตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากการประชุมพบว่า การทำงานของครูพระสอนศีลธรรม ส่งผลให้เด็กนักเรียนเชื่อฟังพระมากขึ้นได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน และครูที่เลี้ยงในการสอน บางโรงเรียนได้รับความร่วมมือให้สอนเกิน ๑ ชั่วโมง ผลสำเร็จทำให้นักเรียนสอบธรรมศึกษาได้มากขึ้น ทำให้เด็กได้สวดมนต์ไหว้พระนั่งสมาธิเพื่อลดพฤติกรรมความก้าวร้าว ทำให้เด็กมีจิตสำนึกเป็นเด็กดี เด็กได้รู้ประวัติของศาสดาในพระพุทธศาสนา และรู้จักอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม และทำให้เด็กรู้จักความเคารพนอบน้อมถ่อมตัวต่อผู้ใหญ่และเชื่อฟังครูบาอาจารย์และพ่อแม่มากขึ้น

อย่างไรก็ตามในการดำเนินการที่ประชุมได้ร่วมแลกเปลี่ยนและเสนอปัญหาและวิธีแก้ โดยได้เสนอปัญหาคือ ปัญหาสื่อการสอนและไม่มีอุปกรณ์ ปัญหาการเดินทาง ปัญหาความสนิทสนมใกล้ชิดกับนักเรียนมากเกินไป ปัญหาแผนการสอนไม่ชัดเจน และปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออก และได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาว่า จัดหาอุปกรณ์อำนวยความสะดวก จัดหารับส่ง วางตัวให้เหมาะสมกับสมณสาธูป ศึกษาหลักการสอนและจิตวิทยาการสอนพร้อม ๘ สารหลักสูตร และเน้นให้เด็กนักเรียนอ่านวิชาพระพุทธศาสนาก่อนเรียน

การเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน ถ้ามองในแง่ดี คณะครูในโรงเรียนมีการตอบรับด้วยความยินดี มีพระเข้าไปสอนนักเรียน ทำให้นักเรียนมีกิริยามารยาทที่ดีขึ้น รู้จักความกตัญญูต่อครูอาจารย์พ่อแม่ ผู้ปกครองมีความอ่อนน้อมถ่อมตนรู้จักพระสงฆ์ดีมากขึ้นรู้จักวิธีการกราบการไหว้พูดจาสุภาพอ่อนโยนต่อเพื่อนในห้องเรียน อย่างนี้เป็นต้น อย่างไรก็ตามที่ประชุมได้สรุปประเด็นปัญหาจากการประชุม ดังนี้

(๑) ความเข้าใจของตัวผู้บริหาร ครู ที่ไม่เข้าใจบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมดีพอ

(๒) การปฏิบัติต่อกัน เช่น การทักทาย การถวายอาหาร หรือการถวายความรู้ให้กับพระ ที่ไม่เกิดความสมดุลระหว่างพระกับฆราวาส

(๓) งบประมาณที่สนับสนุนในโครงการ กิจกรรม ที่เอื้อต่อการพัฒนาการด้านศีลธรรม ด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม ทั้งในด้านภูมิธรรม ภูมิรู้ของพระองค์เอง ความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนในเรื่องพิธีกรรม บางครั้งก็นำพาเรื่องผิดๆ ให้เกิดขึ้น พระขาดทักษะทางด้านสังคม ด้วยความ

เคยชินที่อยู่วัด อยากรู้อะไร ก็พูด อยากรู้อะไรก็ทำ จึงเกิดความเคยชิน บางรูปก็ติดขัดเรื่องการทำงานอย่างเป็นระบบ และความชัดเจนในบทเรียน ไม่ทำงานการบ้าน ไปสอน บางรูปก็ติดขัดเรื่องก็ตลกทั้งชั่วโมง ไม่มีสาระจนเป็นเหตุให้ผู้บริหารต้องติงมา เกิดความไม่พอใจ เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างพระกับครู ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ สภาพที่ไม่เอื้อต่อการทำงานของพระ เช่น โต๊ะที่นั่งพระภายในโรงเรียน ไม่ได้ถูกจัดไว้รับรอง ทั้งนี้เนื่องจากระบบในการเข้าไปของครูพระสอนส่วนมากไปขอโรงเรียนสอนความลงตัวของชั่วโมงการสอนที่ไม่ชัดเจน จึงทำให้บางวันก็สอนแทนครูคนนั้น บางทีก็สอนแทนครูคนนี้ ปัญหาด้านการบริหาร คือ ปัญหาเกิดขึ้นมาก ในหลายๆ ด้าน ควรเห็นว่า น่าจะมีการจัด KM เพื่อให้มีการนำปัญหา และแนวทางในการพัฒนา นำปัญหามาแก้ไข นำเอาแนวทางมาพัฒนาร่วมกัน ระหว่าง พระ ครู ผู้บริหาร นักเรียน

ในการแก้ปัญหาที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

(๑) จัดฝึกอบรมที่เกี่ยวกับ กระบวนการ การเรียนการสอน ที่เป็น เทคนิค วิธีการ โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถจริงๆ มาให้ความรู้ และหลักการ

(๒) สถาบันสงฆ์ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ความดูแล ให้คำปรึกษา ที่เกี่ยวกับข้อสงสัยอย่างตรงไป ตรงมา มีเอกสารที่เป็นความรู้ ความเคลื่อนไหว และความชัดเจนในงบประมาณ ความชัดเจนการสอน ความชัดเจนระหว่างพระกับโรงเรียน ของโครงการ ของหน่วยงาน

(๓) ควรนำเสียงผู้บริหารของโรงเรียน นำความคิดเห็นของสถานศึกษาเอง ความคิดเห็นในเรื่องการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มาประเมินพระสอนศีลธรรม หรือ การจัดโครงการระหว่างครู พระ นักเรียน และทำเป็นการพัฒนาร่วมกัน เช่น จัด KM พระ ครู ผู้บริหาร, จัด SWOT การพัฒนาโรงเรียน

๓. กลุ่มที่ ๓ บทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศไทย พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยถึงปัจจุบัน ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ ทรงมีพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้าและทรงส่งเสริมการเรียนรู้อะปริยัติธรรม บางพระองค์ทรงผนวชในบวรพุทธศาสนาและทรงเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ

ในภาษาบาลี เช่น พระมหาธรรมราชาลิไทยแห่งกรุงสุโขทัย และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระพุทธศาสนามีองค์ประกอบทางการศึกษา ๓ ประการ คือ ปรียัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ การศึกษา พระปรียัติเป็นองค์ประกอบสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานของการศึกษาเล่าเรียนพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการเรียนทั้งภาษาบาลีและคัมภีร์พระไตรปิฎก ซึ่งเรียกว่า การศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกบาลี และการศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกธรรม ซึ่งในอดีตมิได้จัดเป็นรูปโรงเรียน แต่จัดสอนกันเองภายในวัด โดยถือเป็นกิจของสงฆ์อย่างหนึ่งที่จะต้องเล่าเรียนพระธรรมวินัย คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และมีการทดสอบความรู้ว่าพระภิกษุ สามเณร มีความรู้ในพระธรรมวินัยมากน้อยเพียงใด อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาพระปรียัติธรรมของภิกษุสามเณรตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยจนถึงรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน อาศัยวัดเป็นสถานศึกษา มีเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุเป็นผู้สอน และเด็ก ๆ ก็ได้อาศัยวัดเพื่อการเรียนเขียนอ่าน

ปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกฎระเบียบ คำสั่งและข้อบังคับของมหาเถรสมาคม คณะสงฆ์ กระทรวงศึกษาธิการและกรมศาสนา และหน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งแม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารตามลำดับ

ในปัจจุบันการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษามี ๔ ประเภท คือ

- (๑) การศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกบาลี (ระดับมัธยมศึกษา – อุดมศึกษา)
- (๒) การศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกธรรม (ระดับประถมศึกษา)
- (๓) การศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (ระดับมัธยมศึกษา)
- (๔) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ (ระดับอุดมศึกษา)

ระบบการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ถึงแม้จะมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์และองค์กรอื่นๆ ที่คณะสงฆ์ตั้งขึ้นมา พร้อมทั้งเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับที่คอยควบคุม และส่งเสริมการศึกษาของสงฆ์โดยตรงก็ตามแต่ก็ไม่มีบทบาทเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาที่ว่าจำนวนนักเรียนมีแนวโน้มลดลง การจัดการศึกษาไม่เป็นระบบ การขาดครูผู้สอน ขาด

อุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดแคลนงบประมาณการจัดการศึกษา รวมทั้งขาดความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนการศึกษา ระบบการศึกษามีหลายระบบแต่ขาดความเป็นเอกภาพและไม่สัมพันธ์กัน ในการจัดการศึกษานั้นคณะสงฆ์รับผิดชอบเฉพาะการจัดสอบหรือวัดผลไม่ได้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ด้านผู้เรียนเกิดความขัดแย้งในด้านความต้องการ เพราะการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้ไม่สนองความต้องการของผู้เรียน การศึกษาพระปริยัติธรรมมีคุณค่า ความหมายและความสำคัญต่อสังคมและชีวิตของคนสมัยปัจจุบันน้อยลง จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเฉพาะเจาะจงถึงบทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลีทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์และศึกษาความคิดเห็นของนิสิตปฏิบัติศาสนิกเกี่ยวกับบทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไข และข้อเสนอแนะต่อการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาบทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

จากการประชุมกลุ่มย่อยที่ประชุมได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี เพื่อได้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และมีผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาบทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนสืบไป

ในปัจจุบันการบวชของพระภิกษุมีระยะเวลาเพียงสั้น ๆ ทำให้ไม่มีโอกาสได้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี เพราะส่วนใหญ่จะมีการสอนกันในช่วงระยะเวลาเข้าพรรษาขาดความสนใจเนื่องจากนักเรียนติดเกม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือ (เล่นเกม ดูหนังฟังเพลง เล่นไลน์เฟสบุ๊ก ฯลฯ) พระภิกษุบางรูปอ่านหนังสือไม่ออก ทำให้ไม่สามารถศึกษาพระปริยัติธรรมได้พระภิกษุส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี เพราะมองว่าไม่สามารถเทียบวิทยฐานะเหมือนกับการศึกษาสายสามัญ พระภิกษุสามเณรบางรูปต้องเรียนทั้งพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ และอื่น ๆ ทำให้ประสบความสำเร็จได้ยากไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนขาดขวัญและกำลังใจครูผู้สอนขาดวินัยและจรรยาบรรณ และบางรูปไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง

ที่จะสอนอย่างลึกซึ้งซึ่งเทคนิคการสอนของครูยังไม่มีความหลากหลาย ไม่มีแบบฝึกหัดที่เอื้อต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลและสื่อการสอนที่ไม่มีความหลากหลายบางสำนักเรียนขาดอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนผู้ปกครองมีทัศนคติที่ไม่ตรงกัน ซึ่งอาจเกิดจากผู้ปกครองไม่ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีมาโดยตรง

ซึ่งที่ประชุมได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาว่า

(๑) ควรมีการรณรงค์ให้มีพระภิกษุได้มีการบวชในระยะเวลาที่มากขึ้น พระสงฆ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบ

(๒) ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้มีโอกาสในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี

(๓) ควรมีการตั้งกฎเกณฑ์ในการบวช โดยเน้นว่าเมื่อบวชแล้วจะต้องมีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

(๔) ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อปลุกจิตสำนึกให้ผู้ที่เข้ามาบวชตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

ทั้งนี้ที่ประชุมได้ร่วมสรุปประเด็นว่าในการแก้ปัญหาควรมีการคัดสรรผู้เข้ามาบวช โดยเน้นผู้ที่อ่านออกเขียนได้ เพื่อให้สามารถเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมได้ผู้ปกครองควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องของอุปกรณ์การเรียนการสอนควรมีการจัดฝึกอบรมครูให้มีเทคนิคการสอนที่มีความหลากหลาย มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้นควรมีการสร้างขวัญกำลังใจให้นักเรียนและครูผู้สอนโดยการให้รางวัลเมื่อนิสิตสอบได้หรือในโอกาสพิเศษคณะสงฆ์ควรมีการพัฒนาและเพิ่มจำนวนบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนควรจัดให้มีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนและมีการส่งเสริมฆราวาสผู้ที่สนใจบาลีโดยการสนับสนุนปัจจัยในด้านต่าง ๆ ควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่นักเรียนด้วยการให้ทุนการศึกษาอย่างเพียงพอและให้รางวัลเมื่อสอบได้ควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอน โดยมีการให้รางวัลเป็นการตอบแทนในโอกาสพิเศษ ด้วยการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะผู้ปกครองควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างครูผู้สอนเป็นประจำทุกเดือน เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแลและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

๔. กลุ่มที่ ๔ บทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การปฏิบัติศาสนิกของนิสิตตามหลักสูตรพุทธศาสนตรบัณฑิต ถือเป็นเครื่องประเมินประสิทธิภาพของการศึกษาที่ผ่านมาของผู้ศึกษา ซึ่งศาสนิกในด้านการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้น เป็นเรื่องสำคัญและท้าทาย เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีทั้งปัญหาทางสังคมหลายอย่าง เช่น ความไม่นิยมให้บุตรหลานได้เข้าเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, กฎหมายที่ไม่ชัดเจนและไม่อำนวยความสะดวกการจัดการศึกษา, ความเสื่อมโทรมของศีลธรรมในสังคมทำให้เยาวชนไม่สนใจศึกษาระยะ, รวมทั้งปัญหาการจัดการบริหารการศึกษาปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยในทางปฏิบัติค่อนข้างซับซ้อนการปฏิบัติศาสนิกในด้านการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของนิสิต ทำให้ได้รับรู้ถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของปัญหาสังคมความนิยมการเมือง ปัญหาด้านศีลธรรม งบประมาณในการจัดการ นิสิตได้เสนอแนะให้มีการสนับสนุนให้มีการผลักดันกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาปริยัติธรรมแผนกธรรม ให้มีวิธีจัดการศึกษาใหม่ๆ สนับสนุนด้านงบประมาณให้เพียงพอ เข้าไปมีบทบาทการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐให้มากขึ้น สร้างแรงจูงใจให้ศาสนทายาทให้พร้อมที่จะศึกษาระดับสูงต่อไป ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาบุคคล พัฒนาระบบการศึกษา พัฒนาลังคม ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้นเป็นการสร้างบุคลากรของประเทศชาติสร้างศาสนทายาทให้มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของสังคมสืบไป

ทั้งนี้นิสิตปฏิบัติศาสนิกในด้านนี้ ได้รวบรวมปัญหาอุปสรรคมาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิเคราะห์ หาวิธีแก้ไขปัญหาและสรุปผลที่ได้จากการปฏิบัติศาสนิก ถือเป็นบทบาทของพุทธศาสนตรบัณฑิตที่สร้างบัณฑิตคืนสู่สังคมตามปรัชญามหาวิทยาลัยว่า “จัดการศึกษาพระพุทธานุชา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ เพื่อพัฒนาคน เพิ่มและหาโอกาสให้เยาวชนเป็นศาสนทายาท มีโอกาสศึกษาทั้งทางโลกทางธรรม เพื่อพัฒนาระบบ การศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์สังคมไทยและอาเซียน และเพื่อพัฒนาสังคม ให้สังคมมีบุคลากรเสริมในทางศาสนา มีคุณภาพมากขึ้น อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขจากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติศาสนิกของนิสิตทำให้เห็นปัญหาของการจัดการศึกษาการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาหลาย

อย่างดังประมวลมาคือ ปัญหาของการเข้ามาบวชของคนต่างด้าวเพื่อศึกษาปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในประเทศเป็นไปด้วยความลำบาก เพราะต้องดำเนินเรื่องทางกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยาก ในพื้นที่ขาดคนบวชเรียนในระดับมัธยมต้นและปลาย เป็นเพราะปัญหาเช่น ศีลธรรมเสื่อมถอย พฤติกรรมผู้ศึกษาสร้างปัญหาไม่สนใจที่จะศึกษาปริยัติธรรมแผนกสามัญ ขาดแรงจูงใจในการเรียนต่อของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา ผลกระทบที่เกิดจากนโยบายรัฐบาลให้เรียนฟรี ๑๒ ปี ผู้เข้าศึกษาไม่อยากเรียนบาลี เพราะหลักสูตรบังคับท่องจำ ทำให้กลัวบาลี และ ด้านการสอนขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ จัดการสอนตามมีตามเกิด

ที่ประชุมได้ร่วมเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา กล่าว คือ นิสิตปฏิบัติศาสนกิจต่างร่วมกันเสนอข้อแนะนำและวิธีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาซึ่งมีเสนอวิธีที่แตกต่างและความเป็นไปได้ดังนี้

(๑) อาจวางรากฐานการศึกษาปริยัติแผนกสามัญโดยความร่วมมือสถานศึกษา ให้สอนธรรมศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ ๓ เป็นต้นไป

(๒) อาจจัดโครงการร่วมกับสถานศึกษาให้จัดการสอนนักรธรรมในโรงเรียน และเปิดการสอบนักรธรรมในช่วงเวลาปิดเทอมใหญ่ เป็นเวลาเดียวที่จัดบวชเณรภาคฤดูร้อน ให้สามเณรได้สอบช่วงเวลานั้น

(๓) อาจคัดเลือกผู้เรียนมุ่งนักรธรรมบาลีเพื่อผลักดันให้เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

(๔) หาแรงจูงใจโดยจัดหาทุนการศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าเรียนในระดับสูงขึ้นไป

(๕) นิสิตปฏิบัติศาสนกิจร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือ การผลักดันให้มีกฎหมายสำหรับคนต่างด้าวกับการเข้ามาศึกษาให้ได้รับความสะดวก และกฎหมายต่างๆที่สนับสนุนการศึกษาเพื่อจัดการการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สร้างวิธีใหม่ๆในการจัดการศึกษาให้ได้รับความสะดวกในการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดหาทุนการศึกษาให้ผู้ศึกษาเป็นแรงจูงใจในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป และให้พระสงฆ์มีบทบาทในโรงเรียน มีกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อปูทางปริยัติแผนกสามัญในอนาคต

๕. กลุ่มที่ ๕ บทบาทพุทธศาสนตรับผิดชอบกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นับตั้งแต่พุทธปรินิพพานเป็นต้นมาบทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่โดยสำคัญได้ตกเป็นภาระหน้าที่ของพระสงฆ์จวบจนกระทั่งปัจจุบันในยุคปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถูกท้าทายด้วยประเด็นทางสังคม คือ กระบวนการวิถีชีวิตของประชาชนที่ผูกมัดด้วยปัจจัยแวดล้อมจากระบบเศรษฐกิจทำให้ผู้คนเข้าวัดมากขึ้น มีองค์กรของพระพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับของสังคมเช่นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระบบการสื่อสารที่ทันสมัยจะทำให้สังคมมีโอกาสศึกษาหาธรรมะได้ และบุคคลากรคือพระสงฆ์มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อเข้าถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันของพระสงฆ์ในเชิงโครงสร้าง และเพื่อสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาทางด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

จากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า มีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ คือ ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระสงฆ์มีลักษณะศรัทธาเฉพาะบุคคล การไม่ให้ความร่วมมือของกลุ่มประชาชน ความมีทิฐิมานะของประชาชน พระสงฆ์มีภาระหน้าที่หลายด้านจนทำให้การเผยแผ่ไม่สามารถทำได้เต็มที่ ความรู้ด้านหลักธรรมของพระสงฆ์ พระสงฆ์ไม่สามารถใช้สื่อการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การสื่อสารระหว่างพระสงฆ์และผู้ฟังทำให้เกิดความเข้าใจหลักธรรมคลาดเคลื่อน ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อพระสงฆ์อยู่ในระดับสูง ขาดการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนนั้นๆ

ทั้งนี้ที่ประชุมได้ร่วมเสนอแนะและแนวทางแก้ปัญหา ดังนี้

(๑) ให้และเพิ่มความสำคัญหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

(๒) ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้สร้างปฏิสัมพันธ์ให้ญาติโยมไว้วางใจ

(๓) สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาช่วยกันส่งเสริมและรักษาสืบต่อไป

(๔) ปรับทัศนคติของญาติโยมในเรื่องการยึดติดในตัวบุคคล

(๕) ปัญหาเรื่องทิวาสสามารถแก้ไขได้โดยการสร้างความเห็นอกเห็นใจ มีเมตตาต่อกัน ปัญหาภาระหน้าที่หลายด้านของพระสงฆ์ แก้ไขโดยสร้างบุคลากรขึ้นมาแบ่งเบาภาระหน้าที่นั้นๆ ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ แก้ไขโดยบริหารเวลาให้เหมาะสมกับงาน ปัญหาทางการศึกษาทั้ง ๒ ฝ่าย กล่าวคือ พระสงฆ์เพิ่มทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มทักษะการใช้ภาษาท้องถิ่น

นั้นๆ ปัญหาสื่อสารมวลชนเผยแพร่ข่าวสารในเชิงลบของพระสงฆ์แก้ไขโดยบอกกล่าวให้ญาติโยมใช้วิจารณญาณในการเสพข่าวสาร อีกทั้งพระสงฆ์ควรเพิ่มความระมัดระวังในการใช้ชีวิต

(๖) ปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนไป เช่น เรื่องการแต่งกาย ควรมีความเหมาะสมมากขึ้น ปัญหาความคาดหวังของสังคมที่มีต่อพระสงฆ์ แก้ไขโดยพระสงฆ์ต้องสร้างความเข้าใจเรื่องหลักธรรมในแง่เหตุผล และการพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น

(๗) ปัญหาขาดการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน แก้ไขโดยต้องมีการเอื้ออาทรบูรณาการ ช่วยเหลือกันทั้งสองฝ่าย ในทิศทางเดียวกัน

๑.๕.๑.๓ การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำภาคใต้

การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ ประจำภาคใต้ ระหว่างวันที่ ๑๑-๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ อาคาร มวก. ๔๘ พรรษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ ๓ แสดงหัวข้อและจำนวนนิสิตประชุมกลุ่มย่อย ประจำภาคใต้

หัวข้อการประชุมกลุ่มย่อย	จำนวนนิสิต	หมายเหตุ
กลุ่มที่ ๑ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์	๑๔	
กลุ่มที่ ๒ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๑๘	
กลุ่มที่ ๓ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี	๗	
กลุ่มที่ ๔ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	๑๑	
กลุ่มที่ ๕ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสร้างสันติสุขในภาคใต้	๕	
รวม	๕๖	

๑.กลุ่มที่ ๑ บทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์ โดยหลักคือการปกครองตามธรรมวินัย และให้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง โดยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงาม

ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรม และใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งพึงละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อยบุคคลควรละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่” วัดเป็นหน่วยงานปกครองและเป็นหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับวัด จึงควรให้มีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการหารูปแบบที่เหมาะสม และปรับปรุงระบบบริหารงานของคณะสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานคณะสงฆ์ เราในฐานะพุทธศาสนตรบัณฑิตก็ควรมีส่วนร่วมในการสนองงานกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินการต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ จากการประชุมกลุ่มย่อยที่ประชุมได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๒ ประการคือ เพื่อศึกษาบทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์

จากการประชุมกลุ่มย่อยที่ประชุมได้ร่วมแลกเปลี่ยนถึงประเด็นปัญหาและแนวทางในการแก้ไขร่วมกันในแต่ละประเด็น ดังนี้

(๑) ด้านการปกครอง พบว่า พระสงฆ์ขาดการศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ พระสงฆ์ขาดความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม และระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไม่เหมาะกับยุคสมัย ทั้งนี้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวที่ประชุมเห็นว่า พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความ

เปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่พุทธศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะกับยุคสมัยแต่คงไว้ซึ่งหลักศาสนาธรรม และพระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์

(๒) ด้านการศาสนศึกษา พบว่า วัดยังขาดแหล่งเรียนรู้ที่ดีมีการจัดตั้งสถานที่เรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนต่อพระภิกษุสามเณรที่สนใจในการเรียนทั้งด้านบาลีและนิกกรรม แนวทางในการแก้ปัญหาด้านการศาสนศึกษา วัดต้องส่งเสริมการเรียนการสอนต่อพระภิกษุสามเณรที่สนใจในการเรียนทั้งด้านบาลีและนิกกรรมด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้คำสอนและหลักศาสนาธรรมทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม พระสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรม เช่น เป็นวิทยากรอบรมในสถานศึกษา หรือจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมศีลธรรม โดยมีวัดเป็นแกนนำกลุ่มพระสงฆ์และสื่อมวลชน เป็นต้น หากร่วมมือกันหลายจุดและประสานเครือข่ายทั่วประเทศ จะช่วยเหลือสังคมไทยได้อย่างดียิ่ง และ พระสงฆ์ควรให้การอบรมแก่ผู้ต้องขังและพนักงานตามโรงงานที่ไม่มีโอกาสไปฟังเทศน์ที่วัด

(๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พบว่า วัดขาดการเผยแผ่ศาสนาธรรมที่เข้มแข็ง พระสงฆ์ขาดการเอาใจใส่ในการศึกษาธรรมะ และเพิ่มศักยภาพในการเผยแผ่ศาสนาธรรม และพระสงฆ์ยังขาดความรู้ในการสอนอย่างถ่องแท้ และหลักศาสนาธรรมทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม แนวทางในการแก้ปัญหาทางการศึกษาสงเคราะห์ วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนโดยเป็นศูนย์กลางประสานวิทยากรช่วยอบรมประชาชนด้านการอาชีพ เช่น จัดห้องสมุดชุมชน และพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนาธรรม นำพุทธศาสนิกชนปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้วัดต้องพัฒนาให้เป็นหน่วยปฏิบัติในการเผยแผ่ศาสนาธรรมที่เข้มแข็ง พระสงฆ์ควรเอาใจใส่ในการศึกษาธรรมะและเพิ่มศักยภาพในการเผยแผ่ศาสนาธรรม และ พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้คำสอนและหลักศาสนาธรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตรงคือเป็นผู้ให้การฝึกอบรมแก่พุทธศาสนิกชน โดยอ้อมคือการครองตนตามหลักธรรมวินัย

ซึ่งจะก่อศรัทธาแก่บุคคลทั่วไปและการให้การอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการอบรมพัฒนาจิตและหลักปรีชาปฏิบัติทางศาสนาแก่คณาจารย์ วิทยากรผู้ให้การอบรมแก่เยาวชนอีกส่วนหนึ่ง

(๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า รัฐบาลไม่มีนโยบายสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง แนวทางในการแก้ปัญหาด้านการศึกษาสงเคราะห์วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนโดยเป็นศูนย์กลางประสานวิทยากรช่วยอบรมประชาชนด้านการอาชีพ เช่น จัดห้องสมุดชุมชน และพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนธรรม นำพุทธศาสนิกชนปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย

(๕) ด้านการสาธารณูปการ พบว่า รัฐบาลไม่มีนโยบายสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น สนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน วัดไม่มีนโยบายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ปลอดภัย แนวทางในการแก้ปัญหา วัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ปลอดภัย และรัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น สนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ด้านการพัฒนาศีลธรรมจริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า วัดยังขาดความเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ข้อเสนอแนะ วัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนได้เข้าใจศาสนธรรม และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ และวัดควรเป็นศูนย์รวมที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมและสามัคคีธรรมในท้องถิ่น

สรุปวัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นศูนย์รวมที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมและสามัคคีธรรมในท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมที่สามารถชี้นำทิศทางการพัฒนาชุมชนในทางที่ชอบที่ควร รวมทั้งปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนธรรมและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ และพระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้คำสอนและหลักศาสนธรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตรงคือเป็นผู้ให้การฝึกอบรมแก่ศาสนิกชน โดยอ้อมคือการครองตนตามหลักธรรมวินัย ซึ่งจะก่อศรัทธาแก่บุคคลทั่วไป และการให้การอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการอบรมพัฒนาจิตและหลักปรีชาปฏิบัติทางศาสนาแก่คณาจารย์วิทยากรผู้ให้การอบรมแก่เยาวชนอีกส่วนหนึ่ง

๒.กลุ่มที่ ๒ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การปฏิบัติศาสนกิจ คือ การปฏิบัติหน้าที่ของนิสิต ตามนโยบายและพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งประสบการณ์โดยตรงอันเกิดจากงานที่ได้รับมอบหมาย ถือเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่นอกจากจะชี้ให้เห็นพัฒนาการการทำงานของผู้ปฏิบัติงานแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้อีก หากมีการถ่ายทอดที่ดี เช่น การชี้แจงปัญหา การบอกเล่าประสบการณ์ การจัดการปัญหาด้วยวิธีการอันเหมาะสม ฯลฯ กรณีการปฏิบัติงานในตำแหน่งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นงานด้านการศึกษาอีกด้านที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ในการจัดการศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียน เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และสามารถประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และต่อสังคมได้ โดยในการจัดการศึกษาให้เกิดความสำเร็จอย่างแท้จริง หากพิจารณาแล้วความรู้ภาคทฤษฎีเป็นเพียงแค่องค์ประกอบหนึ่ง ประสบการณ์อันเกิดจากการสอนจะทำให้ทราบปัจจัยต่างๆ ได้มากกว่า ทั้งในด้านที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค ด้านวิธีการจัดการกับปัญหาที่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากการจัดการปัญหาตามลักษณะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานแต่ละบุคคล ซึ่งในที่นี่การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วยกันจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อสร้างศักยภาพในการทำงานให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา และเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องพร้อมกับมีความประพฤติที่ดีงาม ซึ่งจากการประชุมกลุ่มย่อยที่ประชุมได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๒ ประการคือ เพื่อศึกษาแนวทางจัดการการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาที่ไปปฏิบัติงาน และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการการสอนของพระสอนศีลธรรม

จากการศึกษาพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคด้านหลักสูตรและเนื้อหา คือ ระยะเวลาในการสอนที่น้อยเกินไป ปัญหาด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน คือ เด็กนักเรียนไม่ให้ความสำคัญต่อรายวิชา ปัญหาด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน คือ ขาดสื่อทันสมัยที่ใช้ประกอบการสอน สอนภาคปฏิบัติ เด็กเกิดความเบื่อหน่าย ปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล คือ สอบธรรมศึกษา และปัญหาด้านบุคคล คือ สถาบันการศึกษาให้ความร่วมมือน้อยกว่าที่ควรปัญหาด้านศาสนา ผู้บริหาร ไม่ให้ความสำคัญต่อการสอนในรายวิชาศีลธรรม เด็กนักเรียน

การรับมือ และการชักจูง การจัดการและการดำเนินงานด้านการสอน และ ยังขาดทุนทรัพย์ ในการใช้จ่ายเพื่อการเรียนการสอน

ทั้งนี้ในการแก้ปัญหาที่ประชุมได้ร่วมเสนอแนะ ว่า ควรพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรและ เนื้อหา ด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ปัญหาด้านบุคคล ทั้งนี้ ในการจัดการศึกษาที่จะให้เกิดความสำเร็จ อย่างแท้จริง หากพิจารณาแล้วความรู้ภาคทฤษฎีเป็นเพียงแค่องค์ประกอบหนึ่ง ประสบการณ์ อันเกินจากการสอนจะทำให้ทราบปัจจัยต่างๆ ได้มากกว่า ทั้งในด้านที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค ด้านวิธีการจัดการกับปัญหาที่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากการจัดการปัญหาตามลักษณะเฉพาะ ของผู้ปฏิบัติงานแต่ละบุคคล ซึ่งในที่นี่การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วยกันจึงเป็นเรื่องจำเป็น อย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อสร้างศักยภาพในการทำงานให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา และเพื่อปลูกฝัง คุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างถูกต้องพร้อมกันกับความประพฤติที่งดงามต่อไป

๓. กลุ่มที่ ๓ บทบาทพุทธศาสนตรบัณฑิตกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม-บาลี

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม-บาลี เป็นการจัดการศึกษาแบบดั้งเดิม ที่ คณะสงฆ์ไทยดำเนินการเรื่อยมาเป็นลำดับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีระบบและระเบียบการที่ รัดกุมเคร่งครัด เป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ที่มีคณะสงฆ์เป็นผู้ดูแล โดยมีจุดมุ่ง หมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระพุทธศาสนาเพื่อรับใช้พระศาสนา และเป็นหัวใจสำคัญของการ ศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนเพื่อดำรงพระศาสนาและเผยแผ่ คำสอนไปสู่ประชาชนเพื่อความร่มเย็นของสังคมโดยรวม แต่การจัดการศึกษาในส่วนดังกล่าว ยังมีปัญหาอีกมากมายที่รอการแก้ไข จากผลการศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ เห็นผลตรงกันว่าการ จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีมีสภาพปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ปัญหาด้านหลักสูตร พบว่า เนื้อหาสาระเก่าเกินไปไม่มีการปรับเปลี่ยนตามความเป็นไปของสังคม และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า การ

จัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นระบบ เน้นการท่องจำเป็นหลัก ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้ด้านกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบพี่สอนน้อง ครูผู้สอนขาดประสบการณ์และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่า ยังขาดงบประมาณสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งจากภาครัฐและจากคณะสงฆ์ในพื้นที่ ปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า เกณฑ์การวัดผลและประเมินผล มักวัดความจำมากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ ปัญหาด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่า ไม่มีสื่อการเรียนการสอนที่สามารถจุดประกายแห่งความคิดและปัญญาให้แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง เป็นต้น

พุทธศาสตรบัณฑิต ในฐานะที่เป็นผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านพระพุทธศาสนาที่เรียนรู้ควบคู่กับวิชาการทางโลก ที่ผ่านการพัฒนาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๙ ประการ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม จึงควรมีบทบาทและหน้าที่ในการช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีให้มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และรวมถึงด้านการบริหารจัดการต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตผู้จบการศึกษาที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการดำรงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเพื่อเป็นกำลังในการสร้างความดีงามแก่สังคมและประเทศชาติ ทั้งนี้ในการประชุมกลุ่มย่อยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ต่อไป

(๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระนิสิตพุทธศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี

(๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของพระนิสิตพุทธศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี

(๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาของพระนิสิตพุทธศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี

จากการประชุม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านบุคลากร คือ บุคลากรมีความรู้ความสามารถแต่ขาดประสบการณ์ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีจำนวนน้อย ปัญหาด้านนักเรียน คือ นักเรียนที่เข้ามาเรียนมีจำนวนน้อย นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ไม่ได้รับการยอมรับที่แพร่หลายในสังคมการเรียน ด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนยังล้าหลังไม่ทันสมัย ขาดการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านงบประมาณ คือ งบประมาณจากภาครัฐในการสนับสนุนการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ไข ด้านบุคลากร คือ จัดหาบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาส่งเสริมทักษะบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ด้านนักเรียน คือ สร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนช่วยเหลือส่งเสริมปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม ด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน จัดสร้างอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยและเหมาะสมต่อการเรียนการสอน คือ จัดกิจกรรมเพิ่มทักษะบูรณาการในการใช้สื่อในการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ คือ ประชาสัมพันธ์ ติดต่о สื่อสาร ขอความช่วยเหลือ ในสิ่งที่ขาดแคลน ต่อหน่วยงานภาครัฐให้เข้ามาช่วยเหลือ คือ ให้คณะสงฆ์ที่ดูแลและเกี่ยวข้องจัดตั้งกองทุน หาทุน มาเพื่อใช้ในการดำเนินงาน และเป็นทุนสำรองไว้ใช้ในยามจำเป็น

จากสภาพปัญหาอาจจะมากระทบต่อการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมหรืออื่นก็ตามที แต่การแก้ปัญหานั้นสมควรต้องแก้ไขให้ถูกต้องตรงจุดอย่างมีการบูรณาการ โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อดังกล่าว ควรจะเน้นหนักไปทางการบูรณาการไปตามกระแสอย่างเรียบง่ายและมีคุณภาพเพื่อความยืดหยุ่นของระบบแบบแผนวิธีการต่างๆ อย่างสมดุลตามสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่จะต้องแก้ไขเร่งด่วนคือ ด้านบุคลากร และด้านโครงสร้างหลักสูตร เป็นต้น ในฐานะที่เป็นผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านพระพุทธศาสนาที่เรียนรู้ควบคู่กับวิชาการทางโลก ที่ผ่านการพัฒนาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม จึงควรมีบทบาทและหน้าที่ในการช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีให้มีคุณภาพ

ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และรวมถึง ด้านการบริหารจัดการต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตผู้จบการศึกษาที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการดำรงและเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นกำลังในการสร้างความดีงามแก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

๔. กลุ่มที่ ๔ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้น เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา และบาลีสامัญญศึกษา กล่าวคือ ภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๔ ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุและสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่าโรงเรียนบาลีวิสามัญญศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมติดคณะสังฆมนตรีและกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ และ พ.ศ. ๒๔๔๙ ตามลำดับได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่าโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้มีการเรียนบาลี นกธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จให้โรงเรียนบาลีวิสามัญญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้เปิดทำการสอบสมทบและเมื่อสอบได้แล้วก็ยังคงจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังต่างจังหวัดต่างๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารวมและบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไป ดังนั้น แม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟั้น ชุตินฺธโร) จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่ มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่า บาลีศึกษาสามัญศึกษาและปริทัศน์ศึกษา และได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๗ พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของ

คณะสงฆ์มนตรี ว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามันตศึกษา สำนักเรียนวัด และกำหนดให้ พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณ์ปรากฏต่อมาว่าการตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียนโดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นจึงได้พากันเข้าชื่อเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้ การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก

เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรมและวิชาสามัญ ศึกษาควบคู่กันไป การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕ (ปัจจุบันใช้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็น ประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเอง และบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดังนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จึงมีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาในระบบควบคู่กับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรมให้แก่พระภิกษุสามเณร โดยรับเด็กผู้ชายที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เข้าบรรพชาเป็นสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจัดตั้ง

ขึ้นโดยวัดในพระพุทธศาสนา มีเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้ขอจัดตั้ง ดำเนินการสอนโดยครูซึ่งเป็นทั้งพระภิกษุและคฤหัสถ์ ในปัจจุบันมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ จำนวน ๔๑๔ แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาบทบาทของพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการประชุม พบว่า ปัญหาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล ไม่เป็นไปตามมาตรฐานการวัดและประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ ครูสอนขาดการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย และ ปัญหาการดูแลและการอยู่ร่วมกันของนักเรียน ที่ประชุมได้ร่วมเสนอแนะ คือ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ หรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ และจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ฝ่ายกิจการนักเรียนมีบทบาทให้มากขึ้น ครูควรนำผลประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในภายนอกไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น นิสิตพุทธศาสตรบัณฑิต ได้นำหลักบูรณาการในทางพระพุทธศาสนามาเป็นกระบวนการในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค จะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก คือเป็นผู้จัดเตรียมประสบการณ์ และสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งการหาเทคนิคและวิธีการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ คือ เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขตลอดทั้งมองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ และเชิดชูคุณธรรม

๕.กลุ่มที่ ๕ บทบาทของพุทธศาสตรบัณฑิตกับการเสริมสร้างสันติสุขในภาคใต้

ปัญหาในพื้นที่ ๓ จังหวัดภาคใต้ เป็นปัญหาที่มีมายาวนาน จึงต้องอาศัยระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักความเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ตามแนวพระราชดำริ

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงจะทำให้ปัญหาคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในภาคใต้ ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ได้เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทางรัฐบาลได้พยายามเข้าไปแก้ไขปัญหาย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่สมัยได้รณรงค์ นำโดยพลเอกกิตติ รัตนฉายา เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๒ เมื่อมีการเปิดวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ผลิตบัณฑิตเพื่อเข้าไปแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือสังคมที่ตนอยู่อาศัย ซึ่งบัณฑิตก็ได้ช่วยกันดำเนินการช่วยแก้ไขปัญหามาให้แก่มุสลิมได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถครอบคลุมพื้นที่ได้ทั้งหมด เพราะมีข้อจำกัดในการดำเนินงาน ซึ่งต้องอาศัยภาครัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่ประชุมได้กำหนดวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากอะไร สามารถเข้าถึงวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหา นำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ และเพื่อศึกษาหาทางแก้ไขของปัญหา ทำให้เข้าใจชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ทั้งนี้ที่ประชุมได้ร่วมเสนอปัญหาและอุปสรรค พร้อมข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ปัญหา ดังนี้ ปัญหาการคมนาคมไม่ปลอดภัย เพราะอาจจะมีการลอบทำร้ายชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้เกิดความหวาดกลัวในการเดินทาง เพราะเกรงว่าจะไม่ปลอดภัย ความไม่เข้าใจในภาษาท้องถิ่น ทำให้เกิดการสื่อสารคลาดเคลื่อน หรืออาจจะทำให้เข้าใจผิด ทำให้เกิดความระแวงซึ่งกันและกัน ความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชนระหว่างไทยพุทธ-มุสลิม ทำให้เกิดช่องว่างทางความสัมพันธ์ในชุมชน และประชากรไทยพุทธลดจำนวนลง มีการย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น ชาวไทยมุสลิมมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยมีสาเหตุสำคัญหลายประการ

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว นั้น ต้องกำหนดกรอบเวลาที่เหมาะสมในการเดินทาง และมีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ต้องส่งเสริมการเรียนภาษาท้องถิ่น เพื่อการสื่อสารที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ เพื่อลดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ต้องฟื้นฟูความสัมพันธ์ในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งเคยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทำให้เกิดช่องว่างทางความสัมพันธ์ในชุมชน ภาครัฐต้องเข้าไปช่วยสนับสนุนส่งเสริมชุมชนชาวพุทธให้เข้มแข็ง ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษา ส่งเสริมการเรียนภาษาท้องถิ่นให้แก่ชาวไทยพุทธและมุสลิม เพื่อให้เข้าใจในการสื่อสารซึ่งกันและกัน สร้างอาชีพให้กับชาวไทยพุทธและมุสลิม โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ต้องมีความจริงจังต่อการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยใช้หลักความเข้าใจ เข้าถึง และ

พัฒนาเป็นหลักในการปฏิบัติงาน

๑.๕.๑.๔ การสัมมนานิลิตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำภาคเหนือ

การสัมมนานิลิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ ประจำภาคเหนือ ระหว่างวันที่ ๑๙-๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติฯ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดพระธาตุแช่แห้ง พระอารามหลวง ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

ตารางที่ ๔ แสดงหัวข้อและจำนวนนิสิตประชุมกลุ่มย่อย ประจำภาคเหนือ

หัวข้อการประชุมกลุ่มย่อย	จำนวนนิสิต	หมายเหตุ
กลุ่มที่ ๑ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์	๑๒๕	
กลุ่มที่ ๒ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๓๗	
กลุ่มที่ ๓ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี	๔๗	
กลุ่มที่ ๔ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	๕๘	
กลุ่มที่ ๕ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บนพื้นที่สูง	๒๘	
รวม	๓๓๔	

๑.กลุ่มที่ ๑ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งใน ๓ สถาบันหลักของประเทศไทย พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตของคนไทย การศึกษาทางพระพุทธศาสนาเป็นหัวใจสำคัญที่จะขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้เจริญสืบต่อไปได้ ดังนั้นบทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ ทั้ง ๖ ด้าน คือ การปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ จึง

มีความสำคัญต่อความเจริญในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง จากการประชุมกลุ่มย่อยที่ประชุม ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ เพื่อศึกษาบทบาทพุทธศาสนบ้นติดกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพุทธศาสนบ้นติดกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์ เพื่อศึกษาข้อสรุปในการแก้ไขบทบาทพุทธศาสนบ้นติดกับการสนองงานกิจการคณะสงฆ์

จากการประชุม พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ คือ ปัญหาพระสังฆาธิการขาดความรู้ความสามารถและด้านประสบการณ์ ขาดการสนับสนุน จิตใจคับแคบ ปัญหาพระภิกษุ-สามเณร ที่จะบรรพชา และ อุปสมบท มีจำนวนน้อยลง เพราะยุคไอที เช่น เฟสบุค เป็นต้น ปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างเจ้าอาวาสกับผู้นำชุมชน, กรรมการวัดและไวยาวัจกร ปัญหาเรื่องความเชื่อลัทธินอกพระพุทธศาสนา

เจ้าอาวาสยังขาดความเข้าใจในการศึกษาของพระสงฆ์ การบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ทุกระดับ ขาดวิสัยทัศน์ ขาดการวางแผนและการทำงานอย่างเป็นระบบ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ขาดการให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม/บาลี/สามัญ ของพระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้อย่างแตกฉาน และ ขาดการประชาสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนด้านการศึกษาทั้ง ๖ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ที่ประชุมได้ร่วมเสนอแนวทางแก้ไข ดังนี้ ด้านการปกครอง คือ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร องค์กร คณะสงฆ์ทุกระดับ เพื่อให้เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ รู้จักการวางแผนอย่างเป็นระบบ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในด้านศาสนศึกษา คือผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ปริยัติสามัญ ระดับอุดมศึกษา ตลอดจนหลักสูตร ป.บส. วิปัสสนาภาวนา เป็นต้น ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ทางธรรม ปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชนและประชาชนในการสอนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ มีโครงการบรรพชาสามเณร มอบทุนการศึกษา ให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ-สามเณรได้มีการศึกษาเล่าเรียนให้มีความรู้ความสามารถ ด้านการเผยแผ่ คือผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา สนับสนุนให้มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และจัดอบรมถวายความรู้แก่พระนักเผย

แม่ เพื่อให้มีความรู้และวิธีในการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้แก่พระภิกษุสามเณรได้แสดงความสามารถของตน ในการเผยแผ่เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านสาธารณูปการ คือผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรทำแผนในการพัฒนา ศึกษางานสาธารณูปการ การบริหารจัดการภายในวัดให้เรียบร้อยโปร่งใส ให้คำแนะนำในการก่อสร้างพัฒนาวัด ให้มีความรู้เพียงพอในงานก่อสร้าง เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและศูนย์กลางการศึกษาเรียนรู้และการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาของชุมชน และด้านสาธารณสงเคราะห์ คือผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ควรมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมสาธารณประโยชน์ เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและประชาชน เช่น การตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือระหว่างวัดกับวัด บริจาคให้แก่มูลนิธิต่าง ๆ ที่ช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ ผู้นำคณะสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการเสียสละ โดยการบริจาคหรือชักชวนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อนโดยไม่ต้องถูกร้องขอ ทั้งนี้ ควรดำเนินการดังนี้

(๑) ให้ความรู้แก่พระสังฆาธิการเพื่อแสดงความสามารถและหาประสบการณ์ เช่น การเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น

(๒) จัดโครงการบรรพชา อุปสมบท พระภิกษุ - สามเณร และจัดสวัสดิการในการศึกษาเล่าเรียน ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา รู้จักใช้สื่อในยุคไอทีให้เกิดประโยชน์

(๓) สร้างความเข้าใจ ระหว่างเจ้าอาวาสกับผู้นำชุมชน กรรมการวัดและไวยาวัจกร ใจกว้าง มองการณ์ไกล มีความเสียสละ

(๔) ส่งเสริมความรู้แก่เยาวชนตลอดถึงประชาชนทั่วไปด้านพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง

๒. กลุ่มที่ ๒ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านวัตถุ แต่เกิดความเสื่อมทางด้านจิตใจค่านิยมและสังคมไทยประพุดติปฏิบัติที่แสดงถึงความเสื่อมทางจิตใจอย่างเห็นได้ชัดหลายประการ เช่น นิยมวัตถุ นิยมความหรูหราฟุ่มเฟือย ยกย่องคนรวย โดยไม่คำนึงว่าจะร่ำรวยมาโดยวิธีใด เกิดการแข่งขันเอารอดเอาเปรียบ ไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม การเบียดเบียนเอารอดเอาเปรียบเบียดเบียนกันเองแล้ว ยังเบียดเบียนรุกรานธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เช่น

ที่ดิน ป่าไม้ แม่น้ำ สภาพธรรมชาติถูกรุกราน ยึดครอง ถูกทำลาย สภาพน้ำเน่าเสีย สภาพคนจนอยู่ในสลัมท่ามกลางตึกสูงอันหรรษาใหญ่โต สภาพความยากจนแร้นแค้นของคนในชนบท และสภาพเสื่อมโทรมทางสังคม อันเกิดมาจากความเสื่อมทางจิตใจมีมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากปัญหาเสพติด ปัญหาโสเภณี มีการใช้แรงงานและการละเมิดสิทธิเด็ก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมีปัญหาด้านพฤติกรรม กล่าวคือ ไม่มีจริยธรรม มีความประพฤติที่ก้าวร้าว การก่อเหตุทะเลาะวิวาท ขาดระเบียบวินัย มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียน และก่อปัญหาอาชญากรรม จนกลายเป็นปัญหาลังคมทั่วประเทศ ทั้งนี้ที่ประชุมได้ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการคือ เพื่อเป็นการศึกษาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการมีส่วนร่วม และเพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของพระสอนศีลธรรม ให้สมกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง

จากการประชุม พบว่า มีปัญหาและอุปสรรค ด้านการคมนาคมยังไม่สะดวก ขาดแคลนอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย เนื้อหาในรายวิชาที่สถานศึกษาจัดให้ไม่สอดคล้องกับตัวผู้เรียน ผู้สอนยังขาดความเอาใจใส่ทุ่มเทอย่างจริงจัง ทั้งนี้แนวทางแก้ไขควรติดตามประเมินผล เพื่อเป็นเกณฑ์วัดประสิทธิภาพของพระสอนศีลธรรม ควรจัดทำหลักสูตร คู่มือ เอกสาร ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และจัดสรรงบประมาณให้พระสอนศีลธรรม เพื่อพัฒนาด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ควรเปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมได้จัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ควรมีการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมที่มีต่อโรงเรียน

๓. กลุ่มที่ ๓ บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี

การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสอบผ่านเพียงอย่างเดียว ในขณะที่เดียวกันการศึกษาแต่แผนกธรรม-บาลี ถือว่าเป็นกระบวนการศึกษาขั้นต้น จึงเข้าใจว่ายังไม่ถึงที่สุดของการบวชเรียน จึงเรียนควบคู่ไปกับสายสามัญ เพราะส่วนหนึ่งมีความเข้าใจว่า การศึกษาภาษาบาลีเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่สามารถดำรงชีพหรือนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้ จึงทำให้บทบาทในการ

จัดการเรียนการสอนทั้งสองแผนกค่อนข้างจะลำบาก ครูผู้สอนไม่มี รวมถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนยังไม่พร้อม จึงทำให้ขาดแรงจูงใจในการเรียน เมื่อนักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายตำราเรียน ครูผู้สอนจึงหันไปเรียนปริยัติสายสามัญแทน เช่น เรียนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ในสาขาวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก เพราะเข้าใจว่า วิชาการหรือศาสตร์ทางโลกย่อมเป็นหนทางในการประกอบอาชีพในอนาคตได้ ทั้งนี้ที่ประชุมได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ เพื่อเป็นการศึกษาบทบาทการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี เพื่อเป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี เพื่อสร้างบุคลากรด้านการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี

จากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า มีปัญหาและอุปสรรค คือไม่ได้เรียนเป็นจริงเป็นจัง เอาแต่ปริมาณ แต่ไม่เน้นคุณภาพ ไม่ทบทวนสอบ และ หลักไวยากรณ์ไม่แน่นพอ ควรที่จะต้องสนับสนุนให้มีเวลาเรียนเต็มที่เหมือนสมัยก่อนๆ ต้องเน้นคุณภาพ ไม่เน้นปริมาณ ต้องทบทวนก่อนสอบ ต้องมีรางวัล แสดงมุทิตาจิต แก่ผู้ที่สอบไล่ได้ ดังนั้น การศึกษาภาษาบาลีเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่สามารถดำรงชีพหรือนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้ จึงทำให้บทบาทในการจัดการเรียนการสอนทั้งสองแผนกค่อนข้างจะลำบาก ครูผู้สอนไม่มี รวมถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนยังไม่พร้อม จึงทำให้ขาดแรงจูงใจในการเรียน เมื่อนักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายตำราเรียน ครูผู้สอนจึงหันไปเรียนปริยัติสายสามัญแทน เช่น เรียนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ในสาขาวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก เพราะเข้าใจว่า วิชาการหรือศาสตร์ทางโลกย่อมเป็นหนทางในการประกอบอาชีพในอนาคตได้

๔. กลุ่มที่ ๔ บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

บทบาทพุทธศาสตรบัณฑิตกับการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หลังจากที่พระนิสิตได้ออกไปปฏิบัติศาสนกิจในโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่ต่างๆ ได้นำองค์ความรู้จากที่ได้ศึกษาในหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยได้จัดเป็นการศึกษาให้ นั้น หลังจากได้ร่วมเสวนา พูดคุยกันในกลุ่ม จึงได้ทราบว่า มีทั้งผลสัมฤทธิ์ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งจากปัจจัยภายในและจากปัจจัยภายนอกของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ดังจะนำเสนอ

ภาพกว้างๆ ทั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๔ ประการ คือ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค การออกไปปฏิบัติศาสนิกของพระนิสิต ตามโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในท้องที่ต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวของนักเรียนในแต่ละท้องที่ๆ มีข้อจำกัดในการศึกษาตาม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญแตกต่างกันไป เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก และเพื่อให้ทราบ ถึงข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ตามโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

จากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า มีปัญหาและอุปสรรค คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีครู สอนไม่ตรงสาขา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ อยากรได้นิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัย สายสามัญ มาปฏิบัติการสอนในสายปริยัติธรรม ครูมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน น้อย นักเรียนพระปริยัติไม่ค่อยมีคุณภาพในการเรียน นักเรียนพระปริยัติขาดวินัยในการเรียน เช่น สนใจสื่อเทคโนโลยีมากเกินไป ครูหย่อนยานเรื่องการจัดระเบียบวินัยกับนักเรียน ครูพี่เลี้ยงขาด ประสบการณ์ในการสอนและให้คำแนะนำไม่ตรงสายกับพระนิสิตที่ออกปฏิบัติศาสนิก กิจกรรม ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมเยอะเกินไป ทำให้การเรียนการสอนไม่เพียงพอ หลักสูตรการ สอนไม่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ครูในโรงเรียนเตรียมการประเมินโรงเรียนมากไปทำให้เด็กนัก เรียนมีเวลาเรียนน้อย มีนักเรียนกลุ่มเสี่ยงต่อการติดสิ่งเสพติดและมีความประพฤติไม่เหมาะสม ความคุ้นเคยระหว่างครูกับนักเรียน ในการจัดการเรียนการสอนมีน้อย นักเรียนมีแรงจูงใจในการ เรียนน้อย มรรยาทนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ มีความเป็นกันเองกับครูฆราวาสมาก เกินไป เป็นที่มาของการไม่ตั้งใจเรียน ความเป็นมิตรของครูกับนักเรียนและรายวิชามีน้อย ความ ไม่ถนัดในวิชาหลักของนักเรียน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ผู้เรียนขาด ศรัทธาไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญในการศึกษาเล่าเรียน และนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญเรียนหนักเกินไปถึง ๑๐ กลุ่มสาระฯ ทั้งนี้ในการแก้ไข นั้น ควรให้พระนิสิตใช้จิตวิทยาให้ มากในการปฏิบัติหน้าที่ มีหลักสูตรอบรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีการพัฒนาภาษาที่สาม (ภาษา คอมพิวเตอร์) มีระเบียบการปฏิบัติในการออกปฏิบัติในหน่วยงานราชการท้องถิ่น พระนิสิตที่จะไป ปฏิบัติศาสนิกในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ขอให้นำทั้งศาสตร์และศิลป์ อันเป็นหลัก พุทธศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ ขอให้มหาวิทยาลัยบรรจุหลัก

สูตรการจัดทำแผนการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับนิสิตที่ไม่ใช่สาขาวิชาครุศาสตร์ นิสิตควรศึกษาและมีความรู้ในงานธุรการ งานระบบสารบรรณ นอกจากสอนในสถานศึกษาของพระนิสิต ควรให้พระนิสิตได้ไปปฏิบัติศาสนกิจในหน่วยงานราชการท้องถิ่น ดังนั้น จากการศึกษาเสวนาในหัวข้อ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้ทราบถึงข้อมูลในด้านดี คือ พระนิสิตได้ทราบถึง ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สำหรับการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และข้อจำกัดคือ พระนิสิตมีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาน้อย จึงทำให้ขาดความสมบูรณ์ในการปฏิบัติศาสนกิจของพระนิสิตต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

๕. กลุ่มที่ ๕ บทบาทพุทธศาสนบัณฑิตกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง

เนื่องด้วยบนพื้นที่สูงนั้นมีวัฒนธรรมที่หลากหลายและยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านพระพุทธศาสนาด้วยเพราะขาดบุคลากรที่จะเข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจ จึงเป็นบทบาทหน้าที่ของพุทธศาสนบัณฑิต คือผู้ฉลาดหรือมีความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา ควรพิจารณาเป็นอย่างยั้งโดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ คือ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศทางธรรมชาติ

จากการประชุม พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงนั้น ขาดบุคลากร ที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านภาษาท้องถิ่น ความไม่สะดวกในการคมนาคม ขาดงบประมาณในการขับเคลื่อนงานต่างๆ ความหลากหลายทางศาสนา สภาพภูมิอากาศ การเมืองท้องถิ่น ทั้งแนวทางแก้ไข คือ ด้านขาดบุคลากร คือ การสร้างบุคลากรในพื้นที่ด้วยการส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชน เพื่อให้กลับไปพัฒนาบ้านเกิดและประชาสัมพันธ์หาพระที่มีจิตอาสาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง ความเข้าใจในด้านภาษาท้องถิ่น ต้องพยายามทำความเข้าใจเรียนรู้ภาษาท้องถิ่นในเบื้องต้น เช่น การทักทาย เพื่อเกิดความวางใจและกลมกลืนกับคนในท้องถิ่นเพื่อการเผยแผ่ต่อไป ความไม่สะดวกในการคมนาคม การทำโครงการหรือทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ยานพาหนะจากหน่วยงานต่างๆ และนำชาวบ้านพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่จำเป็นตามกำลังของตน ขาดงบประมาณในการขับเคลื่อนงานต่างๆ ต้องมีการสนับสนุนด้านงบประมาณมากขึ้นด้วยการทำโครงการไปยังหน่วยงานต่างๆ สภาพภูมิอากาศ ต้องปรับร่างกายของตนเองและมีขันติธรรม

อยู่ในใจเสมอ การเมืองท้องถิ่น เสริมสร้างความสามัคคีในท้องถิ่นอยู่เสมอๆ โดยสนับสนุนหรือส่งเสริมดังนี้ ด้านคน อยากให้มีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรที่มีจิตอาสาให้มีประสิทธิภาพ การทำงานรอบด้าน ด้านเงิน อยากให้มีการสนับสนุนงบประมาณและสวัสดิการให้มากขึ้น ด้านวัสดุอุปกรณ์และการจัดการ ควรเพิ่มหรือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ รวมทั้งมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เมื่อดำเนินการดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า คนในพื้นที่สูงนั้นมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย และยังขาดความเข้าใจในด้านพระพุทธศาสนา เนื่องด้วยขาดบุคลากรที่จะเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนั้นนิสิตปฏิบัติศาสนิกควรอย่างยิ่งที่จะช่วยกันส่งเสริมและพัฒนา ทั้ง บุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้สังคมบนพื้นที่สูงที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสังคมที่มีคุณธรรม จริยธรรม ที่สำคัญเพื่อความวัฒนายั่งยืนของพระพุทธศาสนาต่อไป

๑.๖ การผลักดันเชิงนโยบาย

จากผลการดำเนินงานโครงการนิสิตปฏิบัติศาสนิกอาสาเติมปัญญาให้กับสังคม ได้มีบทสรุปหลายประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติศาสนิกให้ตรงกับเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย ที่กำหนดให้นิสิตต้องปฏิบัติศาสนิกเป็นระยะเวลา ๑ ปีการศึกษา เพื่อฝึกปฏิบัติงานภาคประสบการณ์สนองงานกิจการคณะสงฆ์และพันธกิจและนโยบายของมหาวิทยาลัย ซึ่งผลการดำเนินงานเกิดผลกระทบเป็นวงกว้าง และเป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ และเกิดการพัฒนาลังคมในมิติต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ประเด็นคำถามที่นำมาสู่การพัฒนาปรับปรุงของการกำหนดนโยบาย ลักษณะการปฏิบัติศาสนิกที่พึงประสงค์ แผนงาน หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติศาสนิก การวางระบบการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริม และสนับสนุนการปฏิบัติศาสนิก ทั้งด้านวิชาการและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติศาสนิก การควบคุม ดูแลและนำผลการปฏิบัติศาสนิกไปใช้ตามนโยบาย แผนงานและวัตถุประสงค์ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งจากผลการดำเนินงาน การประเมินโครงการ การลงพื้นที่ติดตาม และการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนิก ได้มีการผลักดันเชิงนโยบาย^{๑๕} ดังนี้

^{๑๕} มติการประชุมคณะกรรมการปฏิบัติศาสนิก ในคราวประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

๑. การให้ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการปฏิบัติศาสนกิจที่เสนอให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างหลักสูตรเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจ การกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติศาสนกิจที่ตอบสนองความต้องการของคณะสงฆ์และสังคมมากขึ้น และสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อการปฏิบัติศาสนกิจ โดยมีการเสนอแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อการนี้

๒. การเกิดภาคีเครือข่ายในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น เพื่อให้ผลิตปฏิบัติศาสนกิจได้มีเวทีในการปฏิบัติศาสนกิจในวงกว้างมากขึ้น เช่น เครือข่ายอดีตพระธรรมทายาท เครือข่ายสุขภาวะพระสงฆ์ เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา เครือข่ายหมู่บ้านศีล ๕ และการสนับสนุนการจัดทำโครงการปฏิบัติศาสนกิจโดยนิสิต จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่สนับสนุนให้นิสิตคิดค้นและพัฒนาโครงการพัฒนาภายใต้ประเด็นที่กำหนดในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การพัฒนาด้านสุขภาพ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

๓. มีการพัฒนาและปรับปรุงการกำหนดนโยบาย ลักษณะการปฏิบัติศาสนกิจที่พึงประสงค์ แผนงานหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติศาสนกิจ การวางระบบการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริม และสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งด้านวิชาการและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติศาสนกิจ การควบคุม ดูแล และนำผลการปฏิบัติศาสนกิจไปใช้ตามนโยบาย แผนงาน และวัตถุประสงค์

๑.๗ บทสรุป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะสถาบันการศึกษาสงฆ์ได้ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตและผลงานวิจัยออกสู่สังคม โดยใช้ฐานคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานวิชาการและพัฒนาลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตในทุกระดับการศึกษา ดังนั้นพระนิสิตที่เข้ารับการศึกษานในหลักสูตรระดับชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกรูป จึงถูกกำหนดให้เข้าร่วมการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาอีกหนึ่งปีการศึกษา ในปีการศึกษา ๒๕๕๗ กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี ได้จัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ มีผลการประเมินความพึงพอใจในระดับพอใจมาก ดังนี้

๑. การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผู้เข้าร่วม จำนวน

๕๐๑ รูป/คน และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๒รูป/คน มีผลการประเมินความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยที่ ๓.๘๔ พอใจมาก

๒. การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนิก ประจำภาคกลางและภาคใต้ มีจำนวน ๕๐๕ รูป/คน และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๑๔ รูป/คน มีผลการประเมินความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยที่ ๓.๘๖ พอใจมาก

๓. การสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนิก ประจำภาคเหนือ มีจำนวน ๓๓๔ รูป/คน และผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๓๖ รูป/คน มีผลการประเมินความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยที่ ๓.๙๗ พอใจมาก

จากผลการปฏิบัติงานนิสิตปฏิบัติศาสนิก รุ่นที่ ๖๐ ได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์การปฏิบัติศาสนิกในงานกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน และมีความสอดคล้องกับพันธกิจและนโยบายของมหาวิทยาลัย ดังนี้

๑. ด้านศาสนศึกษา ได้ปฏิบัติงานในด้านการจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะ จำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

๒. ด้านศึกษาสงเคราะห์ ได้ปฏิบัติงานจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป เช่น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสุนน

๓. ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนาธรรม ดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล เช่น ครูพระสอนศีลธรรม พระวิทยากรอบรมค่าง วิทยากรบรรยายพิเศษ และพระผู้แสดงธรรมในเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือวันพระ

๔. ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้ปฏิบัติงานใน โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน ประสานงานให้ใช้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

๕. ด้านสาธารณูปการ ช่วยจัดผ้าป่าเพื่อการพัฒนาวัด การดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ

๖. ด้านการปกครอง พระนิสิตบางรูปเป็นพระสังฆาธิการ เป็นเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล ต้องปกครองวัด และพระภิกษุสามเณร

และในการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ นิสิตได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการการปฏิบัติศาสนกิจไว้ ๖ ข้อสำคัญ ดังนี้

๑. ควรมีการติดตามหรือประเมินนิสิตในระหว่างการปฏิบัติศาสนกิจ
๒. ควรสร้างเครือข่ายการปฏิบัติศาสนกิจกับพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่
๓. การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้นิสิตได้ใช้เป็นตัวอย่างหรือแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจ

๔. ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิบัติศาสนกิจใน ๒ ลักษณะ คือ การปฏิบัติศาสนกิจตามวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติศาสนกิจแต่เป็นการสนองนโยบายของคณะสงฆ์เป็นการเฉพาะในแต่ละปีเช่นนโยบายมหาเถรสมาคมที่ส่งเสริมหมู่บ้านศีล ๕ เป็นต้น กับยุทธศาสตร์ที่เป็นวัตถุประสงค์ตามข้อบังคับ

๕. การแจ้งให้นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๐ เข้าร่วมการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจขาดความชัดเจน นิสิตบางรูปไม่ได้รับข้อมูล ทำให้ไม่ได้เข้าร่วม ควรกำหนดบทบาทหน้าที่การแจ้งให้ชัดเจนว่าควรเป็นหน้าที่ใคร ส่วนกลางอาจมอบหมายให้วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ โครงการขยายห้องเรียนและหน่วยวิทยบริการเป็นผู้แจ้ง

๖. การบริหารจัดการร่วมกันระหว่างกองกิจการนิสิต (ส่วนกลาง) กับส่วนงานกิจการนิสิต (ภูมิภาค) หรือหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบ ขาดการประสานงาน และการทำงานร่วมกันในเชิงนโยบาย ทำให้ขาดการทำงานในประเด็นไม่สามารถสนองนโยบายในทิศทางเดียวกัน และไม่สามารถสรุปงานหรือเก็บรายละเอียดตามนโยบาย